

Godtgørelse for tort med fokus på seksuelle krænkelser

Compensation for injury to a person's reputation with focus on sexual offences

af THEA HORN ZIMMER

Formålet med nærværende afhandling har været at undersøge betingelserne for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort ved seksuelle krænkelser efter EAL § 26. På baggrund heraf er der i afhandlingen blevet foretaget en analyse af udviklingen angående tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser, herunder med fokus på hvorvidt udviklingen i retspraksis stemmer overens med den i henhold til revisionerne forudsatte forhøjelse af godtgørelsesniveauet for seksuelle krænkelser.

Analysen af udviklingen i lovgivningen og retspraksis har vist, at der gælder en række generelle betingelser for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort. Det er således et krav for tilkendelse, at der er tale om en retsstridig krænkelser, hvormed der menes en culpøs krænkelser af en vis grovhed, mens udmålingen sker under hensyn til krænkelsens grovhed, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt. Disse generelle betingelser suppleres af særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser for seksuelle krænkelser. Ved sædelighedsforbrydelser behandles tilkendelsen ikke særskilt, men ved udmålingen tages der særlig højde for karakteren af forbrydelsen samt de forudsatte godtgørelsesniveauer. Ved digitale sexkrænkelser behandles spørgsmålet om tilkendelse i højere grad, og udmålingen sker ud fra en vurdering af de særlige karakterika ved digitale sexkrænkelser.

For så vidt angår godtgørelsesniveauet har den gennemgåede praksis i høj grad båret præg af, at udviklingen i retspraksis stemmer overens med den i henhold til revisionerne forudsatte forhøjelse af godtgørelsesniveauet for seksuelle krænkelser. Gennemgangen har imidlertid samtidig vist, at udmålingen ved sædelighedsforbrydelser i højere grad end ved digitale sexkrænkelser har karakter af en standardiseret udmåling. Endelig konkluderes det vedrørende godtgørelsesniveauet, at det fremover må forventes, at det almindelige lønniveau vil blive fulgt ved udmålingen af godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1. Præsentation af emnet	4
1.2. Problemformulering og struktur.....	4
1.3. Afgrænsning af emnet.....	5
1.4. Metode og retskilder	5
2. Godtgørelse for tort	6
2.1. Hvad er en godtgørelse?.....	6
2.2. Hvad er godtgørelse for tort?	6

2.3. EAL § 26, stk. 1 og 2	7
2.3.1. Den historiske baggrund.....	7
2.3.2. Revisionen i 2001.....	8
2.3.3. Revisionerne i 2018.....	9
2.3.4. Delkonklusion	10
2.4. Generelle betingelser for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort.....	11
2.4.1. Betingelser for tilkendelse af godtgørelse for tort.....	11
2.4.2. Betingelser for udmåling af godtgørelse for tort	13
2.4.3. Delkonklusion	14
3. Seksuelle krænkelse.....	14
4. Sædelighedsforbrydelser	14
4.1. Indledende bemærkninger om sædelighedsforbrydelser	14
4.2. Voldtægt.....	15
4.3. Skærpende omstændigheder	17
4.3.1. Indledende bemærkninger om skærpende omstændigheder.....	17
4.3.2. Misbrug af mindreårige over en længere årrække.....	17
4.3.3. Øvrige skærpende omstændigheder	18
4.4. Formildende omstændigheder.....	20
4.4.1. Indledende bemærkninger om formildende omstændigheder	20
4.4.2. Forsøg på voldtægt.....	20
4.4.3. Andet seksuelt forhold end samleje.....	21
4.4.4. Øvrige formildende omstændigheder.....	21
4.5. Den almindelige lønudvikling.....	22
4.6. Delkonklusion.....	22
5. Digitale sexkrænkelser.....	23
5.1. Indledende bemærkninger om digitale sexkrænkelser	23
5.2. Særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser	23
5.2.1. Indledende bemærkninger	23
5.2.2. Omfanget af delingerne	23
5.2.2.1. Umbrella-sagskomplekset	23
5.2.2.1.1. Hvad er Umbrella-sagskomplekset?	23
5.2.2.1.2. Udvalgte sager fra Umbrella-sagskomplekset	24
5.2.2.1.3. Spørgsmålet om solidarisk hæftelse.....	26
5.2.2.2. Øvrig praksis	28
5.2.2.3. Delkonklusion	28
5.2.3. Materialets fortsatte tilstedeværelse på internettet	29
5.2.3.1. Umbrella-sagskomplekset	29
5.2.3.2. Øvrig praksis	29
5.2.3.3. Delkonklusion	30
5.2.4. Øvrige karakteristika.....	30
5.3. Godtgørelsesniveaue.....	31
6. Sammenfattende om seksuelle krænkelse.....	32
7. Konklusion.....	33
8. Litteratur- og forkortelsesliste m.v.....	34
8.1. Litteratur	34
8.1.1. Bøger.....	34
8.1.2. Tidsskrifter, artikler m.v.....	35
8.2. Lovgivning, forarbejder etc.....	36

8.2.1. Love og ændringslove	36
8.2.2. Forarbejder: Betænkninger, lovforslag etc	37
8.3. Afgørelsesregister	37
8.3.1. UfR (Ugeskrift for Retsvæsen).....	37
8.3.2. FED (Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling).....	38
8.3.3. TfK (Tidsskrift for Kriminalret).....	38
8.3.4. Erstatningsnævnets praksis	39
8.4 Øvrige forkortelser.....	39

Abstract

The purpose of this thesis is to examine the terms of awarding and measuring compensation for injury to a person's reputation concerning sexual offences according to section 26 in the Danish Liability for Damages Act. The sexual offences dealt with are common sexual offences such as rape, attempted rape and abuse of minors as well as the increasing digital sexual offences regarding the online sharing of images and videos with a sexual content. In order to examine the above-mentioned terms, the development in the legislation and case law is explored. In continuation hereof, it is examined whether the development in case law is consistent with the increased compensation standards regarding sexual offences specified in the revisions of section 26 in the Danish Liability for Damages Act.

The analysis of the development in the legislation and case law shows that there are a number of general and special terms of awarding and measuring a compensation for injury to a person's reputation concerning sexual offences according to section 26 in the Danish Liability for Damages Act. As for the general terms, a compensation is given in cases of unlawful infringements. An unlawful infringement is a culpable infringement of a certain severity. The compensation is measured in consideration of the severity of the infringement, the nature of the act and the additional circumstances. Furthermore, the linguistic additions to the provision contribute to the terms of measuring compensation in cases of sexual offences as well.

As for the special terms, the analysis shows that the terms in cases of common sexual offences differ from the terms in cases of digital sexual offences. Regarding the common sexual offences, a compensation is awarded when the act is characterised as criminal, and a compensation is awarded in consideration of the nature of the crime and is measured out within the compensation standards specified in the revisions. Regarding the digital sexual offences, contrary to the common sexual offences, it is to a greater extent considered if the act is an unlawful infringement. As for the measuring, the distinctive characteristics of the digital sexual offences such as the continued existence of the material on the internet and the extent of the online sharing are taken into account.

In addition to the findings relating to the terms of awarding and measuring compensation for injury to a person's reputation concerning sexual offences, the compensation levels of sexual offences are specified, and it is concluded that the development in case law is consistent with the increased compensation standards regarding sexual offences specified in the revisions of section 26 in the Danish Liability for Damages Act. Furthermore, it is concluded that the wage level most likely will have an impact on the future compensation levels.

1. Indledning

1.1. Præsentation af emnet

Seksuelle krænkelser har i de senere år været i højsæde, hvor særligt #MeToo-fænomenet, der drejer sig om at bryde tabuet vedrørende seksuelle krænkelser, har været en medvirkende faktor til, at de seksuelle krænkelser har påkaldt sig opmærksomhed. #MeToo-fænomenet, der oprindeligt blev indledt af Tarana Burke i 2006, blev genoplivet af skuespilleren Alyssa Milano på Twitter i 2017, hvorefter krænkeldebatten for alvor tog fart verden over.¹ I Danmark nåede #MeToo-bølgen i 2017 imidlertid aldrig samme niveau som i andre lande. Derimod blev der for alvor sat gang i debatten i Danmark efter hændelsen ved Zulu Comedy Galla i slutningen af august 2020, som blandt andet foranledigede, at en række politikere trak sig fra topposter som følge af anklager om seksuelle krænkelser.²

I en tid, hvor krænkeldebatten raser, er det særligt aktuelt samtidig at sætte fokus på krænkelsgodtgørelse. Sådant krænkelsgodtgørelse for seksuelle krænkelser er hjemlet i EAL § 26, stk. 1 og 2, om godtgørelse for tort. Aktualiteten vedrørende de seksuelle krænkelser er da også kommet til udtryk i forbindelse med ændringerne af EAL § 26 ved revisionerne i 2001 og 2018, hvor der har været fokus på godtgørelsesniveauet vedrørende seksuelle krænkelser.

Kerneområdet for godtgørelse for tort ved seksuelle krænkelser er sædelighedsforbrydelser, men i takt med den digitale udvikling er der tilkommet nye typer af seksuelle krænkelser i form af digitale sexkrænkelser. Derfor vil nærværende afhandling fokusere både på de traditionelle former for seksuelle krænkelser og de nytilkomne former, således at gældende ret for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort i forbindelse med sager om seksuelle krænkelser vil blive belyst.

1.2. Problemformulering og struktur

Nærværende afhandling har til formål at undersøge betingelserne for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort ved seksuelle krænkelser efter EAL § 26. På baggrund heraf foretages der i afhandlingen en analyse af udviklingen angående tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser, herunder med fokus på hvorvidt udviklingen i retspraksis stemmer overens med den i henhold til revisionerne ønskede forhøjelse af godtgørelsesniveauet for seksuelle krænkelser.

Til besvarelse af ovennævnte problemformulering vil afhandlingen indledningsvist indeholde en generel gennemgang af godtgørelse for tort i afsnit 2. I forbindelse hermed vil hjemlen til godtgørelse for tort blive præsenteret, således som denne oprindeligt er fremgået af § 15 i ikrafttrædelsesloven til straffeloven og senere er fremgået af EAL § 26, ligesom de generelle tilkendelses- og udmålingsbetingelser vil blive gennemgået. Herefter følger en gennemgang af tilkendelses- og udmålingsbetingelserne for sædelighedsforbrydelser samt digitale sexkrænkelser i henholdsvis afsnit 4 og 5, hvor praksis i høj grad vil blive inddraget. I forbindelse hermed vil der blive foretaget en vurdering af betingelserne for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser efter EAL § 26 på baggrund af udviklingen i lovgivningen sammenholdt med udviklingen i retspraksis, ligesom godtgørelsesniveauet for krænkelserne vil blive behandlet. Endelig vil den gældende retstilstand blive sammenfattet i afsnit 6.

¹ Samfundsøkonomen, s. 54

² Jyllands-Posten 3/11-2020

1.3. Afgrænsning af emnet

Med ønsket om en uddybende gennemgang af aspekter af EAL § 26 begrænset til godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser samt under hensyn til de formelle krav til afhandlingen har det været nødvendigt at afgrænse det område, som afhandlingen behandler.

På baggrund heraf skal der indledningsvis ske en positiv afgrænsning, idet afhandlingen begrænser sig til krænkelsestilfælde, der kan karakteriseres som seksuelle krænkelser. Da seksuelle krænkelser imidlertid ikke er et entydigt begreb, er en yderligere afgrænsning i forbindelse hermed påkrævet. En sådan afgrænsning vil fremgå af afsnit 3, mens en nærmere gennemgang af de udvalgte seksuelle krænkelser vil fremgå af afsnit 4 og 5. Det skal dog dette sted præciseres, at seksuelle krænkelser som begreb i denne afhandling omfatter sædelighedsforbrydelser og digitale sexkrænkelser.

Da fokus i afhandlingen er seksuelle krænkelser, kan der samtidig ske en negativ afgrænsning, idet afhandlingen ikke behandler øvrige tilfælde af godtgørelse for tort omfattet af EAL § 26, stk. 1, herunder frihedsberøvelse, rene voldsforbrydelser etc. Hertil kommer, at afhandlingen heller ikke behandler godtgørelse for retsstridige krænkelser, hvor der ikke er lidt tort, i henhold til EAL § 26, stk. 3. Endelig vil EAL § 26, stk. 4, heller ikke blive behandlet nærmere.

Det primære fokus i afhandlingen vil være godtgørelse for tort for udvalgte seksuelle krænkelser samt visse freds- og æreskrænkelser omfattet af EAL § 26, stk. 1. Baggrunden for, at også udvalgte freds- og æreskrænkelser vil blive inddraget, er i første række, at freds- og æreskrænkelserne spiller en rolle i forbindelse med digitale sexkrænkelser. Hertil kommer, at godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser og freds- og æreskrænkelser har den fællesnævner, at det er områder, hvor lovgiver har grebet ind med henblik på at øge godtgørelsesniveauerne, til trods for at spørgsmålet om godtgørelse for tort i høj grad er overladt til domstolene. Der er dermed også en naturlig sammenhæng mellem disse krænkelsestyper.

Det må endvidere påpeges, at afhandlingens fokus er godtgørelse for tort, hvorfor almindelige erstatningsretlige regler, herunder ansvarsgrundlag, alene vil blive behandlet i det omfang, at dette har direkte sammenhæng med betingelserne for tilkendelse af godtgørelse.

Endelig må det påpeges, at godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser har en væsentlig sammenhæng med strafferetten. Da nærværende afhandling imidlertid har fokus på de erstatningsretlige aspekter i form af selve godtgørelsen for den lidt tort i forbindelse med krænkelse, vil de bagvedliggende straffebestemmelser ikke være genstand for en detaljeret behandling, selvom de vil blive omtalt.

1.4. Metode og retskilder

Nærværende afhandling tager afsæt i den retsdogmatiske metode i et forsøg på at beskrive, analysere og systematisere gældende ret vedrørende godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser.³ Som udgangspunkt vil denne undersøgelse af gældende ret ske ved anvendelse af nationale retskilder i form af lovgivning med dertilhørende forarbejder og betænkninger samt litteratur i form af lovkommentarer, lærebøger, artikler og lignende. Da disse retskilder alene imidlertid ikke er tilstrækkelige til at beskrive, analysere og systematisere gældende ret vedrørende godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser, er det samtidig nødvendigt i høj grad at inddrage praksis, herunder særligt højesteretsafgørelser suppleret med landsretsafgørelser. Disse vil desuden blive suppleret af afgørelser fra Erstatningsnævnet i tilfælde, hvor der er sparsom nyere retspraksis.

³ Evald og Schaumburg-Müller, s. 210

2. Godtgørelse for tort

2.1. Hvad er en godtgørelse?

EAL skelner mellem to kompensationsformer: erstatning og godtgørelse. Erstatning er en kompensation for et økonomisk tab, hvorfor modtagelse af en erstatning principielt kræver, at den skadelidte kan dokumentere, at denne har lidt et tab.⁴ Dette er i overensstemmelse med princippet om fuld erstatning for det individuelle, økonomiske tab, som indebærer, at skadelidte skal stilles, som om skaden ikke var indtrådt.⁵

Heroverfor står godtgørelserne. En godtgørelse er en kompensation, der gives for ikke-økonomisk skade. Det er således ikke relevant ved hverken tilkendelsen eller udmålingen af godtgørelsen, om der er opstået et økonomisk tab. Derimod er godtgørelserne generelt udtryk for kompensationer for de gener, som en personskade kan medføre.⁶

EAL hjemler tre former for godtgørelse for ikke-økonomisk skade til den skadelidte, herunder svie- og smertegodtgørelse efter EAL § 3, godtgørelse for varigt mén efter EAL § 4 samt tort- og anden krænkelsesgodtgørelse efter henholdsvis stk. 1 og stk. 3 i EAL § 26. Godtgørelsesformerne, svie- og smertegodtgørelse og godtgørelse for varigt mén, adskiller sig imidlertid fra godtgørelse for tort der ved, at der er opstillet objektive kriterier for udmålingen, idet der ved svie- og smertegodtgørelse er foreskrevet en takst for hver sygedag, mens der ved varigt mén er en fast takst pr. procent mén. Godtgørelse for tort er derimod hverken for så vidt angår tilkendelse eller udmåling nærmere lovreguleret.⁷

2.2. Hvad er godtgørelse for tort?

Godtgørelse for tort er en del af EAL § 26, der samlet hjemler godtgørelse for visse krænkelse. De krænkelse, der er omfattet af bestemmelsen, kan opdeles i to typer. Den første krænkelsestype findes i EAL § 26, stk. 1 og 2, der hjemler godtgørelse for tort i forbindelse med retsstridige krænkelse af den personlige integritet. Den anden krænkelsestype fremgår af EAL § 26, stk. 3, der omfatter krænkelse, hvor der ikke er lidt tort, men hvor der er tale om en krænkelse begået ved en forbrydelse, som har indebåret et særlig groft angreb mod en andens person eller frihed.⁸ Da EAL § 26, stk. 3, alene omhandler tilfælde, hvor der ikke er lidt tort, vil bestemmelsen ikke blive omtalt nærmere.

Ordet tort dækker over krænkelse af selv- og æresfølelsen. Dette blev af Straffelovrådet i en betænkning afgivet i 1971 uddybet således, at der skal være tale om en krænkelse af en persons opfattelse af eget værd og omdømme.⁹ I dommene, U 2020.1879 H og U 2020.1615 H, ses netop spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om krænkelse af selv- og æresfølelsen samt dermed krænkelse af en persons opfattelse af eget værd og omdømme, behandlet. Selvom dommene ikke omhandler tilfælde af godtgørelse for tort ved seksuelle krænkelse, kan de dog bidrage til at belyse det generelle indhold af begrebet »tort«.

I U 2020.1879 H var der tale om et tilfælde, hvor en person påstod tilkendelse af godtgørelse for tort som følge af, at vedkommende i en periode havde stået på en liste med navne på en række offentligt kendte personer, samt at vedkommende havde været udsat for overvågning af sine kreditkorttransaktioner. Overvågningen bestod i, at der var skaffet adgang til oplysninger om tidspunkt, beløb og i nogle tilfælde sted for kreditkorttransaktionerne. Disse oplysninger var sammen med den omtalte liste blevet videregivet til en avis, der havde anvendt oplysningerne i en artikel. I forbindelse med spørgsmålet om godtgørelse for tort fastslog Højesteret, at krænkelsen skulle angå den pågældendes

⁴ von Eyben og Isager, s. 376

⁵ Ibid., s. 361

⁶ von Eyben, s. 505

⁷ Ibid., s. 505 ff.

⁸ Ibid., s. 549

⁹ Betænkning nr. 601/1971, s. 65

selv- og æresfølelse og dermed vedkommendes opfattelse af eget værd og omdømme. I forlængelse heraf udtalte Højesteret imidlertid, at krænkelsernes karakter og omfang i form af førnævnte liste, overvågning og videregivelse af oplysninger ikke var egnet til at påvirke vedkommendes selv- og æresfølelse. Da kriterierne for tort således ikke var opfyldt, blev vedkommende ikke tilkendt godtgørelse. Omvendt tilkendte Højesteret i U 2020.1615 H en person godtgørelse for tort i en sag om en arbejdsgivers uberettigede tv-overvågning af en ansat med henblik på disciplinering og kontrol af samme. Højesteret konstaterede, at overvågningen havde været egnet til at krænke den ansattes selv- og æresfølelse. Dette skete i forlængelse af, at Højesteret udtalte, at den ansatte som følge af anvendelsen af tv-overvågningen havde følt sig konstant overvåget på sin arbejdsplads, hvilket havde medført en stor psykisk belastning for hende. I begge sager var der tale om grove krænkelser. Imidlertid havde krænkelsen alene i U 2020.1615 H haft en vidtgående indflydelse på den forurettede.

Dommene tydeliggør, at det, selvom der er tale om grove krænkelser, ikke nødvendigvis er ensbetydende med, at de forurettede er berettigede til godtgørelse for tort, idet godtgørelse for tort netop forudsætter, at krænkelsen har påvirket den forurettedes selv- og æresfølelse og dermed vedkommendes opfattelse af eget værd og omdømme. Med andre ord stilles der krav om, at krænkelsen har haft en egentlig skadevirkning.¹⁰

Godtgørelse for tort kan herefter sammenfattes således, at der er tale om en godtgørelse, som tilkendes i tilfælde af krænkelser af selv- og æresfølelsen og dermed krænkelser af en persons opfattelse af eget værd og omdømme, og som er hjemlet i EAL § 26, stk. 1 og 2.

2.3. EAL § 26, stk. 1 og 2

2.3.1. Den historiske baggrund

Forud for vedtagelsen af EAL var hjemlen til godtgørelse for tort at finde i § 15, stk. 1 og 2, i ikrafttrædelsesloven til straffeloven (herefter ikrafttrædelsesloven), som havde følgende ordlyd:

»Den, som efter dansk rets erstatningsregler er ansvarlig for krænkelse af en andens legeme eller frihed eller for retsstridig krænkelse af hans fred, ære eller person i øvrigt, skal foruden at yde erstatning for økonomisk skade eller tab betale den forurettede en godtgørelse for lidelse, tort, ulempe, lyde og vansir samt for forstyrrelse eller ødelæggelse af stilling og forhold. Stk. 2. Godtgørelsens størrelse fastsættes under hensyn til krænkelsens grovhed, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt.«¹¹

Ovenstående version af § 15 i ikrafttrædelsesloven fremkom ved en lovændring i 1972.¹² Forud for ændringen var tilkendelse af godtgørelse for tort betinget af, at der lå en strafbar handling til grund for kravet. Dermed blev der stillet krav om, at der var tale om en handling omfattet af gerningsbeskrivelsen i en straffebestemmelse, samt at gerningsmanden havde forsæt hertil. Ved lovændringen i 1972 ændredes udformningen af godtgørelsesbetingelsen imidlertid ved indsættelse af ordet *»retsstridig«*, således at der herefter skulle være tale om en retsstridig krænkelse. Hermed ønskede man at opnå, at både forsætlige og uagtsomme krænkelser kunne medføre tilkendelse af godtgørelse for tort.¹³

Som det fremgår af ovenstående uddrag af § 15 i ikrafttrædelsesloven, hjemlede bestemmelsen godtgørelse i en række forskellige tilfælde. Disse forskellige tilfælde blev ved vedtagelsen af EAL selvstændige bestemmelser, således at godtgørelse for lidelse samt ulempe, lyde og vansir herefter

¹⁰ Baade og Pramming, s. 114

¹¹ Lov nr. 89/1972 § 2

¹² Ibid.

¹³ FT 1971-72, tillæg A, sp. 560

fremgik af henholdsvis EAL § 3 om godtgørelse for svie og smerte og EAL § 4 om godtgørelse for varigt mén. Godtgørelse for tort blev til bestemmelsen i EAL § 26, 1. pkt.,¹⁴ som ved vedtagelsen af EAL i 1984 havde følgende ordlyd:

»Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort.«¹⁵

Til trods for, at der skete en ændring af ordlyden i forbindelse med, at hjemlen til godtgørelse for tort blev flyttet til EAL, fremgår det af bemærkningerne til lovforslaget vedrørende EAL § 26, at der ikke var tiltænkt ændringer med hensyn til udmålingen af godtgørelse for tort.¹⁶ Dermed opretholdt man de udmålingsbetingelser, der fremgik af § 15, stk. 2, i ikrafttrædelsesloven, hvorefter godtgørelsens størrelse skulle fastsættes under hensyn til krænkelsens grovhed, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt.

Sidenhen er der dog – som det vil fremgå af de følgende afsnit – sket en væsentlig udvidelse af EAL § 26 med særlig fokus på seksuelle krænkelse.

2.3.2. Revisionen i 2001

Ved revisionen af EAL i 2001 blev der indsat et nyt stk. 2 i EAL § 26 med følgende ordlyd:

»Ved fastsættelsen af godtgørelsen kan det tillægges vægt, at krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret en overtrædelse af bestemmelser i straffelovens kapitel 23 eller 24.«¹⁷

Bestemmelsens nye stk. 2 blev til som følge af en af en arbejdsgruppe nedsat af Justitsministeren udarbejdet betænkning. Arbejdsgruppen fik til opgave at vurdere, om der var behov for en forhøjelse af godtgørelsesbeløbene, der tilkendtes for tort.¹⁸ Arbejdsgruppen foreslog en ændring i form af ovennævnte stk. 2 med henvisning til, at seksualforbrydelser er særligt krænkende i forhold til andre forbrydelser, der kan hjemle tilkendelse af godtgørelse for tort til den forurettede. Arbejdsgruppen fandt, at der med hensyn til seksualforbrydelser burde ske en fordobling af godtgørelsesbeløbene i forhold til det niveau, der indtil revisionen havde været gældende.¹⁹ På daværende tidspunkt forud for revisionen havde godtgørelsesniveauet været således, at en voldtægt kunne berettige til en godtgørelse på 30.000 kr., som dog i meget grove tilfælde eller ganske særlige tilfælde kunne stige til henholdsvis 35.000 og 40.000-45.000 kr. eller højere. For så vidt angår forsøg på voldtægt var godtgørelsesniveauet i størrelsesordenen 15.000-20.000 kr., mens praksis ved samleje med mindreårige udmålte til mindst 10.000 kr.²⁰

Ændringen i godtgørelsesniveauet havde imidlertid ingen indflydelse på udmålingsbetingelserne, idet arbejdsgruppen ikke fandt, at der burde ske en ændring af momenterne for udmåling af godtgørelse for tort ved seksualforbrydelser. Dermed blev de hidtil gældende udmålingsbetingelser opretholdt.²¹

¹⁴ Møller m.fl., s. 860

¹⁵ Lov nr. 228/1984 § 26, 1. pkt.

¹⁶ FT 1983-84 (2. samling), tillæg A, sp. 123

¹⁷ Lov nr. 463/2001 § 1, 15.

¹⁸ Betænkning nr. 1383/2000, s. 12 og 17

¹⁹ Ibid., s. 88 og 192

²⁰ Ibid., s. 86 f.

²¹ Ibid., s. 88

Revisionen i 2001 med den citerede tilføjelse medførte dermed alene en ændring af godtgørelsesniveauet for så vidt angår seksualforbrydelser, således at der herefter skulle ske en fordobling af godtgørelsesbeløbene i forhold til det indtil revisionen gældende niveau.

2.3.3. Revisionerne i 2018

I 2018 blev EAL § 26, stk. 2, revideret i to etaper. Den første revision skete ved lovændringen, der trådte i kraft 1. april 2018,²² mens den anden revision skete ved lovændringen, der først trådte i kraft 1. januar 2019.²³ Som det vil fremgå af det følgende, skete der ved den første revision en ændring af bestemmelsen med henblik på en forhøjelse af niveauet for godtgørelse for tort for seksuelle krænkelse, mens der ved den anden revision skete en ændring af bestemmelsen, således at freds- og æreskrænkelser blev indskrevet i EAL § 26, stk. 2.

Ved den første revision, der trådte i kraft 1. april 2018, blev bestemmelsens stk. 2 udvidet, idet der skete en tilføjelse i form af vendingen »herunder at krænkelsen er begået over for en person under 18 år«,²⁴ hvormed bestemmelsens stk. 2, 1. pkt., fik sin nuværende ordlyd. Til trods for, at ordlyden af tilføjelsen herefter alene bidrog til den umiddelbare opfattelse, at revisionen fik betydning for udmålingen i forbindelse med krænkelse begået mod personer under 18 år, fremgår det af forarbejderne, at der var tiltænkt en mere vidtrækkende konsekvens af revisionen. Det fremgår således af bemærkningerne til lovforslaget til ændringsloven, at der hermed principielt var tiltænkt tre overordnede ændringer.²⁵

For det første skulle det ved revisionen – som det også fremgår af ordlyden – understreges, at det ved udmålingen kunne tillægges vægt, at den, der var udsat for en seksuel krænkelse, var under 18 år. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at det med indsættelsen heraf ønskedes præciseret, at en række momenter, herunder antallet af overgreb, den tidsmæssige udstrækning af overgrebene, alderen på den forurettede samt et eventuelt særligt tillids- eller afhængighedsforhold gerningsmanden og den forurettede imellem, kunne indgå i vurderingen ved fastsættelsen af størrelsen af godtgørelsen for tort. Det fremgår endvidere, at det ønskedes tillagt vægt, at også andet seksuelt forhold end samleje over en årrække kan være meget traumatiserende for børn.²⁶

For det andet var der med revisionen tiltænkt endnu en forhøjelse af godtgørelsesniveauerne i forbindelse med seksuelle krænkelse, således at der i forhold til niveauerne efter revisionen i 2001 skulle ske en forhøjelse med 1/3, og således at der i tilfælde af fuldbyrdet voldtægt skulle ske en yderligere forhøjelse med 1/3.²⁷ Som følge af disse forhøjelser skulle godtgørelsesniveauerne på tidspunktet for revisionen fastsættes til 100.000 kr. for fuldbyrdet voldtægt, men dog således at godtgørelsesniveauet kunne stige til 116.000 kr. i meget grove tilfælde og 133.000-150.000 kr. eller højere i ganske særlige tilfælde. Hertil kommer endvidere, at godtgørelsesniveauet i tilfælde af forsøg på voldtægt skulle være på ca. 40.000-53.000 kr., og at godtgørelsesniveauet i tilfælde af incest mod mindreårige skulle være mindst ca. 26.000 kr.²⁸

Baggrunden for den i bemærkningerne tiltænkte forhøjelse var, at både en række interessenter fra domstolene, advokatstanden, anklagemyndigheden, Erstatningsnævnet samt offerorganisationer og Justitsministeriet var af den opfattelse, at niveauet for godtgørelse for tort burde følge udviklingen i samfundet, således at der ved forhøjelsen blev taget hensyn til lønudviklingen i perioden mellem

²² Lov nr. 140/2018 §§ 3 og 5

²³ Lov nr. 1719/2018 §§ 3 og 5

²⁴ Lov nr. 140/2018 § 3

²⁵ FT 2017-18, tillæg A, L 31 (lovforslag), s. 13 f.

²⁶ Ibid., s. 14

²⁷ Ibid., s. 13 f.

²⁸ Ibid., s. 21

revisionen i 2001 og revisionen i 2018.²⁹ Dette må endvidere ses i sammenhæng med, at det af bemærkningerne fremgår, at der fremover ved domstolene netop skal tages hensyn til den almindelige lønudvikling ved udmålingen af godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser.³⁰

For det tredje var der med revisionen tiltænkt en nedre grænse for godtgørelse for tort i grove tilfælde af seksuelt misbrug af børn. Denne nedre grænse blev i bemærkningerne fastsat til 150.000 kr. under hensyntagen til den generelle forhøjelse af godtgørelsesniveauet, men dog således at også denne grænse skulle følge den almindelige lønudvikling. De tilfælde, der ifølge bemærkningerne herefter er omfattet af denne nedre grænse, er seksuelt misbrug af børn, som sker over en længere årrække, og som er udført af en person, som barnet har et tillids- eller afhængighedsforhold til.³¹ Det fremgår imidlertid samtidig af bemærkningerne, at det ikke er udelukket, at seksuelt misbrug, der ikke har fundet sted over en årrække, også kan være omfattet af den nedre grænse, herunder særligt i tilfælde af hyppige overgreb. For så vidt angår kravet om et tillids- og afhængighedsforhold præciseredes det, at det ikke kun kan være inden for familieforhold, men også ved øvrige relationer hvor gerningsmanden har haft regelmæssig kontakt med barnet. Endelig ses det i bemærkningerne til lovforslaget anført, at de grove tilfælde af seksuelt misbrug af børn, der kan berettige til, at den nedre grænse kommer i spil, alene er seksuelle krænkelser, der går videre end blufærdighedskrænkelser.³²

Ved den anden revision, der trådte i kraft 1. januar 2019, blev bestemmelsens stk. 2 udvidet, således at bestemmelsens nugældende 2. og 3. pkt. i stk. 2 med følgende ordlyd blev indsat:

»Det samme gælder, hvis krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret en overtrædelse af bestemmelserne i straffelovens kapitel 27. Dette gælder dog ikke de overtrædelser, der er nævnt i straffelovens §§ 266-266 b.«³³

Forud for revisionen var freds- og æreskrænkelser allerede omfattet af EAL § 26, således at der kunne opnås godtgørelse for tort i forbindelse med freds- og æreskrænkelser. Baggrunden for indsættelsen af 2. og 3. pkt. var imidlertid et ønske om, at der ved udmålingen af godtgørelse for tort fremefter skulle kunne lægges vægt på, at der forelå en overtrædelse af bestemmelserne i STRFL kapitel 27 om freds- og æreskrænkelser – dog således at STRFL §§ 266-266 b var undtaget. I denne forbindelse blev det i bemærkningerne til lovforslaget påpeget, at hensigten var, at niveauerne for godtgørelse for tort i sager om freds- og æreskrænkelser som udgangspunkt skulle forhøjes 3 gange i forhold til det dagældende niveau, som for æreskrænkelser, krænkelser af privatlivets fred og retsstridige krænkelser i øvrigt var mellem 10.000 kr. og 100.000 kr. Det blev endvidere i bemærkningerne til lovforslaget på samme vis som ved den første revision i 2018 påpeget, at der fremefter skulle tages hensyn til den almindelige lønudvikling i forbindelse med udmålingen af godtgørelse for tort for freds- og æreskrænkelser.³⁴

2.3.4. Delkonklusion

EAL § 26, stk. 1 og 2, har i dag følgende ordlyd:

»Den, der er ansvarlig for en retsstridig krænkelser af en andens frihed, fred, ære eller person, skal betale den forurettede godtgørelse for tort. Stk. 2. Ved fastsættelsen af godtgørelsen kan

²⁹ Ibid., s. 11 og s. 13

³⁰ Ibid., s. 14

³¹ Ibid.

³² Ibid., s. 21 f.

³³ Lov nr. 1719/2018 § 3

³⁴ FT 2018-19, 1. samling, tillæg A, L 20, s. 38 f.

det tillægges vægt, at krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret en overtrædelse af bestemmelser i straffelovens kapitel 23 eller 24, herunder at krænkelsen er begået over for en person under 18 år. Det samme gælder, hvis krænkelsen er begået ved en forbrydelse, der har indebåret en overtrædelse af bestemmelserne i straffelovens kapitel 27. Dette gælder dog ikke de overtrædelser, der er nævnt i straffelovens §§ 266-266 b.«

Siden hjemlen til godtgørelse for tort blev overflyttet fra § 15 i ikrafttrædelsesloven til EAL i forbindelse med vedtagelsen heraf, er der således sket en væsentlig udvidelse af EAL § 26. Udvidelsen af bestemmelsen har imidlertid ikke haft indflydelse på udmålingsbetingelserne, idet godtgørelse for tort fortsat udmåles efter de betingelser, der oprindeligt var opstillet i § 15, stk. 2, i ikrafttrædelsesloven. Derimod er udvidelserne ved revisionerne i 2001 og 2018 sket med henblik på en forhøjelse af godtgørelsesniveauerne for seksuelle krænkelser samt freds- og æreskrænkelser.

2.4. Generelle betingelser for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort

2.4.1. Betingelser for tilkendelse af godtgørelse for tort

Ordlyden af EAL § 26, stk. 1, bidrager til en vis afgrænsning af de generelle betingelser for tilkendelse af godtgørelse for tort, idet bestemmelsen fastslår, at krænkelsen skal være »*retsstridig*«. Heri ligger, at der skal være tale om en culpøs krænkelse af en vis grovhed.³⁵ Tilkendelse af godtgørelse for tort var tidligere betinget af, at der forelå en strafbar handling, men betingelsen herom blev som bekendt fjernet ved lovændringen af § 15 i ikrafttrædelsesloven i 1972, således at der fra dette tidspunkt også kunne tilkendes godtgørelse for tort i tilfælde, hvor der ikke kunne statueres strafansvar.³⁶ Hvis handlingen imidlertid er strafbar, vil det ofte føre til, at den også kan betegnes som retsstridig, således at betingelsen er opfyldt.³⁷

For så vidt angår betingelsen om, at krænkelsen skal være culpøs, har det i teorien været omdiskuteret, hvilke ansvarsgrundlag hos skadevolderen, der kan begrunde tilkendelse af godtgørelse for tort. I denne forbindelse er der blevet skelnet mellem på den ene side legems- og frihedskrænkelser og på den anden side øvrige personkrænkelser, herunder blandt andre freds- og æreskrænkelser og sædelighedsforbrydelser.³⁸ Angående legems- og frihedskrænkelserne har Anders Vinding Kruse i 1965 vedrørende § 15 i ikrafttrædelsesloven påpeget, at der i disse tilfælde blot skal foreligge et sædvanligt erstatningsgrundlag, herunder culpaansvar, husbondansvar (arbejdsgiveransvar) eller objektivt ansvar.³⁹ Det samme ses anført af Stig Jørgensen og Jørgen Nørgaard i 1976, hvor det påpeges, at det ved en legems- eller frihedskrænkelse er »[...] *tilstrækkeligt til at udløse pligten til at betale erstatning for ikke-økonomisk skade, at der foreligger ansvar efter dansk rets almindelige erstatningsregler (først og fremmest culpareglen og D.L. 3-19-2)*«. ⁴⁰ Heroverfor ses det i 2001 af Frank Bertholdt m.fl. anført, at et objektivt ansvar formentlig ikke er tilstrækkeligt, således at der skal foretages en konkret vurdering af skadevolderens handling, selvom skadevolderen er ansvarlig på objektivt grundlag.⁴¹

Ved lovændringen af § 15 i ikrafttrædelsesloven i 1972, hvor kravet om strafbarhed blev opgivet, blev spørgsmålet om ansvarsgrundlag indgående behandlet af Straffelovrådet i en betænkning om privatlivets fred. Baggrunden herfor var, at der ifølge Straffelovrådet ikke med opgivelsen af kravet om strafbarhed skulle gives hjemmel til godtgørelse for tort i alle tilfælde af personkrænkelser, hvor dansk rets almindelige erstatningsregler var opfyldt, herunder særligt vedrørende objektivt ansvar. I

³⁵ Møller m.fl., s. 861 f.

³⁶ FT 1971-72, tillæg A, sp. 560 og Møller m.fl., s. 861

³⁷ Baade og Pramming, s. 114

³⁸ Møller m.fl., s. 861 f.

³⁹ Kruse, s. 443

⁴⁰ Jørgensen og Nørgaard, s. 153

⁴¹ Bertholdt m.fl., s. 174 f.

denne forbindelse påpegede Straffelovrådet, at en ordning, hvorefter der ved legems- og frihedskrænkelser kunne tilkendes godtgørelse for tort på objektivt grundlag, var naturlig. For så vidt angår de øvrige personkrænkelser, herunder blandt andre freds- og æreskrænkelser og sædelighedsforbrydelser, påpegede Straffelovrådet, at det skulle kunne kræves, at skadevolderen selv havde udvist forsættelig eller uagtsom adfærd. I forlængelse heraf påpegede Straffelovrådet imidlertid samtidig, at kravet om skadevolderens forsættelige eller uagtsomme adfærd dog ikke udelukkede, at der kunne statueres arbejdsgiveransvar efter DL 3-19-2.⁴² I bemærkningerne til lovforslaget vedrørende lovændringen af § 15 i ikrafttrædelsesloven henvises der til de i Straffelovrådets betænkning anførte synspunkter om objektivt ansvar, således at hensigten med indsættelsen af retsstridighedsbetingelsen var, at der ved andre personkrænkelser end legems- og frihedskrænkelser alene kunne tilkendes godtgørelse for tort ved uagtsomme og forsættelige handlinger, og dermed ikke i tilfælde hvor der alene var erstatningsansvar på rent objektivt grundlag.⁴³

Herefter må retsstillingen angående kravene til ansvarsgrundlag i forbindelse med retsstridighedsbetingelsen kunne sammenfattes således, at der ved legems- og frihedskrænkelser formentlig kan tilkendes godtgørelse for tort i alle tilfælde, hvor dansk rets almindelige erstatningsregler er opfyldt. Derimod kan der alene tilkendes godtgørelse for tort i tilfælde af øvrige personkrænkelser, herunder blandt andre freds- og æreskrænkelser og sædelighedsforbrydelser, hvor ansvarsgrundlaget er en forsættelig eller uagtsom handling hos skadevolderen, således at objektivt ansvar i disse tilfælde er udelukket.

For så vidt angår kravet om, at den culpøse krænkelse skal være af en vis grovhed, ses dette af Nanna Baade og Mads Krøger Pramming udtrykt således, at hændelsen skal være egnet til og faktisk have medført en krænkelse af den forurettedes personlige integritet.⁴⁴ Netop spørgsmålet om krænkelsens grovhed var genstand for prøvelse i FED 2004.1106 Ø, hvor en elev på et seminarie sagsøgte en gæstelærer for sexchikane, herunder i form af opfordringer til seksuelt samvær og uvedkommende forespørgsler vedrørende seksuelle emner. Sagen angik spørgsmålet om, hvorvidt læreren havde udøvet den påståede sexchikane, og i bekræftende fald hvorvidt der var tale om en retsstridig krænkelse omfattet af EAL § 26. Efter en længere række af vidneforklaringer fandt byretten, at de af læreren fremsatte udtalelser ikke udgjorde en retsstridig krænkelse omfattet af EAL § 26. Landsretten fastslog derimod, at eleven som følge af lærerens udtalelser var blevet seksuelt krænket. I forlængelse heraf fastslog landsretten imidlertid samtidig, at det ikke fandtes godtgjort, at krænkelsens omfang eller karakteren heraf havde været af en sådan grovhed, at betingelserne for at anvende EAL § 26 var opfyldt. Dommen er således et illustrativt eksempel på, at ikke enhver culpøs krænkelse kan berettige til godtgørelse for tort efter EAL § 26, idet der netop stilles krav til krænkelsens grovhed, herunder både i forhold til omfanget og karakteren af krænkelsen.

Foruden kravet om, at der skal være tale om en culpøs krænkelse af en vis grovhed, kan der ikke udledes noget nærmere af begrebet »retsstridig«. Herefter er det op til domstolene ved en nærmere afvejning at afgøre, hvad der i det konkrete tilfælde er indeholdt i begrebet. I forbindelse med afvejningen vil domstolene se på krænkelsens grovhed og dadelværdighed og hensynet til skadelidte, men samtidig vil også samfundsmæssige hensyn kunne indgå i vurderingen.⁴⁵

Udover begrebet »retsstridig« fremgår det også direkte af ordlyden af EAL § 26, stk. 1, at det er »den, der er ansvarlig« for krænkelsen, der kan blive pålagt at betale den forurettede godtgørelse for tort. Almindelige erstatningsregler om eksempelvis medvirken og flere skadevoldere kan også blive aktuelle, således at der kan pålægges solidarisk ansvar i forbindelse med godtgørelse for tort.⁴⁶

⁴² Betænkning nr. 601/1971, s. 69 f. og 72 f.

⁴³ FT 1971-72, tillæg A, sp. 545-600, sp. 560

⁴⁴ Baade og Pramming, s. 114

⁴⁵ Møller m.fl., s. 862

⁴⁶ Ibid.

Endelig kan det for så vidt angår betingelserne for tilkendelse af godtgørelse for tort anføres, at det som en negativ betingelse gælder, at der ikke stilles krav om, at der ved siden af den lidte tort er en egentlig personskade.⁴⁷ Dette kan udledes af bestemmelsens placering i loven, idet EAL § 26 er indsat i lovens kapitel 3 med overskriften »*Forskellige bestemmelser*«, hvorimod lovens øvrige erstatnings- og godtgørelsesbestemmelser er placeret i kapitel 1 med overskriften »*Erstatning og godtgørelse for personskade [...]*«. Dette skal imidlertid ikke forstås således, at tilkendelse af godtgørelse for tort i tilfælde, hvor der også er lidt en personskade, er udelukket, eftersom godtgørelse for tort kan tilkendes ved siden af de øvrige erstatnings- og godtgørelsesposter.⁴⁸

I forlængelse af gennemgangen af tilkendelsesbetingelserne må det endvidere påpeges, at hjemlen til tilkendelse af godtgørelse for tort i forbindelse med lovændringen i 1972 blev ændret fra en fakultatativ til en obligatorisk bestemmelse, idet skadevolderen forud for lovændringen *kunne* blive dømt til at betale godtgørelse for tort, mens lovændringen medførte en ændring af ordlyden, således at det af den nugældende bestemmelse fremgår, at skadevolderen *skal* betale godtgørelse for tort, hvis tilkendelsesbetingelserne i øvrigt er opfyldt.⁴⁹

Henset til det ovenfor anførte kan de generelle betingelser for tilkendelse af godtgørelse for tort sammenfattes således, at det er et krav for tilkendelse, at der er tale om en retsstridig krænkelse, hvormed der menes en culpøs krænkelse af en vis grovhed. Derimod er det ikke et krav for tilkendelse, at der er lidt en personskade. Hvis betingelserne for tilkendelse af godtgørelse for tort således er opfyldt, *skal* skadevolderen på baggrund af bestemmelsens obligatoriske karakter betale godtgørelse for tort til den forurettede.

2.4.2. Betingelser for udmåling af godtgørelse for tort

Hverken betingelserne for udmåling af godtgørelse for tort eller godtgørelsesniveauerne er lovregulerede. For så vidt angår godtgørelsesniveauerne er de udviklet gennem retspraksis. Som det imidlertid fremgår af afsnit 2.3., er godtgørelsesniveauerne dog af flere omgange blevet forhøjet ved revisionerne af EAL § 26, stk. 1 og 2, og dermed er forhøjelsen heraf sket gennem lovgivning.⁵⁰ Vedrørende udmålingen af godtgørelse for tort kan der peges på nogle forhold, som har betydning ved udmålingen.

Ordlyden af EAL § 26, stk. 1, bidrager ikke væsentligt til en fastsættelse af de generelle udmålingsbetingelser, men som det fremgår af afsnit 2.3., er de udmålingsbetingelser, der forud for vedtagelsen af EAL fremgik af § 15, stk. 2, i ikrafttrædelsesloven, blevet opretholdt, selvom de udgik af ordlyden ved overflytningen af hjemlen for godtgørelse for tort fra § 15 i ikrafttrædelsesloven til EAL. Som det endvidere fremgår af afsnit 2.3., er de omtalte udmålingsbetingelser blevet opretholdt i forbindelse med revisionerne af EAL § 26. Dermed gælder det fortsat, at godtgørelsens størrelse fastsættes under hensyn til krænkelsens grovhed, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt.⁵¹

I Straffelovrådets betænkning om privatlivets fred fra 1971 blev de enkelte udmålingsbetingelser nærmere uddybet. Vedrørende udmålingsbetingelsen om krænkelsens grovhed ses det anført, at der kan tages hensyn til det objektive omfang af krænkelsen samt hvilken person, krænkelsen rammer. I forbindelse med sidstnævnte hensyn ses det samtidig anført, at et eksempel kan være tilfælde, hvor den forurettede er en i offentligheden kendt person. For så vidt angår udmålingsbetingelsen om handlingens beskaffenhed fremgår det, at det omfatter skyldgraden og den måde, som krænkelsen er sket. Endelig anføres det vedrørende udmålingsbetingelsen om omstændighederne i øvrigt, at det hermed

⁴⁷ Gomard og Wad, s. 157

⁴⁸ Baade og Pramming, s. 113

⁴⁹ FT 1971-72, tillæg A, sp. 560

⁵⁰ von Eyben, s. 550 f.

⁵¹ Lov nr. 89/1972 § 2

er påtænkt, at andre momenter kan inddrages i vurderingen, herunder både som formildende og skærpende omstændigheder. I forlængelse heraf oplistes en række eksempler, herunder om krænkelsen er sket for vindings skyld, og om krænkelsen er sket i den tro, at krænkelsen er tilladelig med henvisning til, at den kan tjene offentlige interesser. Endelig anføres det, at der vedrørende omstændighederne i øvrigt kan tages hensyn til parternes økonomiske forhold.⁵²

Det står herefter klart, at udmålingen sker på baggrund af en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder i sagen, hvor de ovennævnte hensyn, som tidligere fremgik af § 15, stk. 2, i ikrafttrædelsesloven, samt de uddybende hensyn, som fremgår af Straffelovrådets betænkning om privatlivets fred, inddrages.

2.4.3. Delkonklusion

På baggrund af det i de forudgående afsnit anførte kan de generelle betingelser for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort herefter sammenfattes således, at der i forbindelse med tilkendelse stilles krav om, at der er sket en retsstridig krænkelse, hvormed der menes en culpøs krænkelse af en vis grovhed, mens udmålingen tager udgangspunkt i krænkelsens grovhed, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt.

De generelle betingelser for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort suppleres imidlertid af en række tilkendelses- og udmålingsbetingelser, der er karakteristiske for de enkelte krænkelsesformer. Derfor vil de generelle betingelser blive suppleret med en række specielle betingelser, som vil blive præsenteret i de følgende afsnit ved gennemgangen af de udvalgte seksuelle krænkelse i afsnit 4 og afsnit 5.

3. Seksuelle krænkelse

Seksuelle krænkelse er ikke et entydigt begreb. Begrebet bruges i nærværende afhandling som en samlebetegnelse for en række krænkelse af seksuel karakter. Dette gælder således navnlig sædelighedsforbrydelse, som vil blive behandlet nærmere i afsnit 4. Som det fremgår af gennemgangen i afsnit 2.3., har der over tid været særlig fokus på sædelighedsforbrydelse. Derfor kan sædelighedsforbrydelse også passende karakteriseres som kerneområdet for godtgørelse for tort for seksuelle krænkelse. Imidlertid er der, som det vil fremgå af afsnit 5, tilkommet en ny form for seksuel krænkelse i form af digitale sexkrænkelse. Disse kan i modsætning til sædelighedsforbrydelse karakteriseres som et specialområde inden for området for seksuelle krænkelse.

Strukturen i den følgende gennemgang af de udvalgte seksuelle krænkelse bærer præg af karakteristikken ovenfor. Da sædelighedsforbrydelse udgør kerneområdet, er det naturligt at indlede gennemgangen af de udvalgte seksuelle krænkelse hermed, således at specialområdet vedrørende de digitale sexkrænkelse i afsnit 5 supplerer iagttagelse angående kerneområdet for seksuelle krænkelse i afsnit 4.

4. Sædelighedsforbrydelse

4.1. Indledende bemærkninger om sædelighedsforbrydelse

Ved sædelighedsforbrydelse foreligger der en krænkelse af den forurettedes kønsfrihed, der kan berettiget til godtgørelse for tort, hvis betingelse herfor er opfyldt.⁵³ Ved siden af de generelle tilkendelses- og udmålingsbetingelse for godtgørelse for tort angivet i afsnit 2.4. gælder der en række

⁵² Betænkning nr. 601/1971, s. 73

⁵³ von Eyben, s. 549

individuelle betingelser i tilfælde af sædelighedsforbrydelser. Det skal derfor i det følgende undersøges, hvilke særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser der gør sig gældende i forbindelse med sædelighedsforbrydelser, ligesom udviklingen i godtgørelsesniveauet skal klarlægges. I denne undersøgelse vil udvalgte og særligt illustrative domme blive inddraget.

Helt generelt må det indledningsvis påpeges, at en række særlige udmålingsbetingelser ved sædelighedsforbrydelser allerede kom til udtryk i en betænkning om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager, som blev afgivet i 1987. I denne forbindelse oplyste det nedsatte udvalg en række eksempler på momenter, der kan indgå ved udmålingen af godtgørelsen. Det ses således anført, at det kan tillægges vægt, »[...] at forbrydelsen er fuldbyrdet, at der var anvendt vold i større eller mindre omfang, at forurettedes børn eller andre nære pårørende har overværet forbrydelsen, at forholdet ikke har været ganske kortvarigt, at offeret var meget ung eller meget gammel, at forholdet har medført en særlig ydmygelse af forurettede, at forurettede på grund af gerningsmandens forhold skal igennem en særligt belastende efterforskning, at forurettede [...] er nødt til permanent eller midlertidigt at skifte bolig, og at hun på grund af voldtægten har været nødt til at underkaste sig behandling/terapi«. ⁵⁴ Samtidig kan også forholdets grovhed, herunder antallet af forhold samt intensiteten af vold eller trusler, inddrages. ⁵⁵ Der skal således generelt ved sædelighedsforbrydelser ske udmåling af godtgørelse for tort efter et samlet konkret skøn, hvor disse momenter kan inddrages. ⁵⁶

Den følgende gennemgang vil tage udgangspunkt i voldtægt, som udgør nærværende afhandlings *normaltilfælde*, således at de øvrige, udvalgte sædelighedsforbrydelser vil blive behandlet som tilfælde af enten skærpende eller formildende omstændigheder i forhold til voldtægt.

4.2. Voldtægt

Omfattet af sædelighedsforbrydelser er navnlig voldtægt, der er strafferetligt sanktioneret i STRFL § 216.

Som anført i afsnit 2.3.2. blev den forurettede ved voldtægt forud for revisionen i 2001 almindeligvis tilkendt en godtgørelse på 30.000 kr. Godtgørelsesniveauet blev imidlertid som bekendt ved revisionen forhøjet, således at der skulle ske en fordobling af godtgørelsesniveauet. Det betød herefter, at godtgørelsen skulle fastsættes til 60.000 kr. Praksis i den mellemliggende periode fra revisionen i 2001 til den første revision i 2018 har da også båret præg af domstolenes anerkendelse af denne forhøjelse. Som eksempler fra tiden netop efter revisionen i 2001 kan afgørelserne gengivet i FED 2003.1219 Ø og FED 2003.2941 Ø fremhæves. De forurettede blev i begge tilfælde på trods af påstande om 70.000 kr. tilkendt 60.000 kr. i godtgørelse for tort. I FED 2003.3014 Ø, hvor den tiltalte blev dømt for en voldsom og brutal voldtægt, blev den forurettede ligeledes tilkendt en godtgørelse på 60.000 kr. i henhold til en påstand herom. I byretten skete tilkendelse med henvisning til karakteren af den forøvede voldtægt, mens landsretten blot henviste til de juridiske dommeres bestemmelse og udfaldet af bevisførelsen. I senere afgørelser fra den mellemliggende periode er godtgørelsen også blevet udmålt til 60.000 kr. Det var eksempelvis tilfældet i TfK 2012.908 V, hvor der blev påstået tilkendelse af 80.000 kr. i godtgørelse for tort. Byretten tilkendte den forurettede en godtgørelse på 70.000 kr., men godtgørelsen blev nedsat af Veste Landsret til 60.000 kr., selvom både byretten og landsretten udmålte godtgørelsen efter karakteren af krænkelsen. Der er dog samtidig eksempler på senere afgørelser, hvor den forurettede er blevet tilkendt en godtgørelse på 70.000 kr. i sammenlignelige tilfælde. I denne forbindelse kan afgørelserne i U 2011.2775 V og FED 2015.161 Ø fremhæves, hvor der i begge tilfælde uden videre begrundelse herfor netop blev tilkendt en godtgørelse på 70.000 kr. i henhold til de fremsatte påstande herom.

⁵⁴ Betænkning nr. 1102/1987, s. 115

⁵⁵ Ibid., s. 114 f.

⁵⁶ Ibid., s. 116

Den udvalgte praksis viser således, at domstolene i den mellemliggende periode i høj grad har fulgt det ved revisionen i 2001 forudsatte godtgørelsesniveau. Dog må det påpeges, at tendensen – som Bo von Eyben med rette anfører – senere har været et godtgørelsesniveau på 60.000-70.000 kr., hvorfor godtgørelsesniveauet i perioden til en vis grad er blevet øget gennem retspraksis. Til trods for dette blev der ved forhøjelsen i forbindelse med den første revision i 2018 taget udgangspunkt i en normal-takst for perioden på 60.000 kr.⁵⁷

På baggrund af den første revision i 2018 blev det generelle godtgørelsesniveau for seksuelle krænkelse som bekendt forhøjet med 1/3, samtidig med at godtgørelsesniveauet for fuldbyrdede voldtægter blev forhøjet med yderligere 1/3, således at godtgørelsesniveauet i forbindelse med voldtægter kunne fastsættes til 100.000 kr. Den foreliggende praksis vedrørende forhold begået efter ikrafttrædelsestidspunktet for lov nr. 140/2018 den 1. april 2018 bærer i høj grad præg af, at domstolene også har taget denne forhøjelse til sig ved udmålingen. I denne forbindelse kan således afgørelsen gengivet i FED 2020.66 V fremhæves. Sagen omhandlede blandt andet en voldtægt, der var sket den 9. maj 2018 og dermed blot en måneds tid efter ikrafttrædelsestidspunktet. I byretten nedlagde den forurettede påstand om tilkendelse af 60.000 kr., og byretten tilkendte uden videre en sådan godtgørelse i overensstemmelse med påstanden. For landsretten tillodes en forhøjelse af påstanden om godtgørelse til 100.000 kr., som Vestre Landsret med direkte henvisning til den ved revisionen forudsatte forhøjelse af godtgørelsesniveauet tog til følge. Tilsvarende blev den forurettede i TfK 2019.1055 V i forbindelse med en voldtægt begået i december 2018 også tilkendt en godtgørelse på 60.000 kr. i byretten, som med henvisning til forholdenes karakter og omstændighederne blev forhøjet til 100.000 kr. af Vestre Landsret i henhold til en påstand herom.

I FED 2020.96 Ø, hvor der var tale om voldtægt begået flere gange over et tidsrum på over en time, blev der påstået tilkendelse af godtgørelse på 150.000 kr. og 120.000 kr. ved henholdsvis byretten og landsretten. Byretten udtalte, at »[e]fter karakteren af [voldtægten], herunder særligt grovheden af hhv. voldtægten og voldtægten ved andet seksuelt forhold end samleje samt tiltaltes gentagne fremsættelse af trusler og dissers karakter, findes godtgørelsen for tort til [den forurettede] passende at kunne fastsættes til 110.000 kr.«. Østre Landsret nedsatte imidlertid godtgørelsen til 100.000 kr. uden nærmere begrundelse. Særligt bemærkelsesværdigt ved afgørelsen er, at landsretten forhøjede den tiltaltes straf, alt imens godtgørelsen til den forurettede blev nedsat. Dette må imidlertid tolkes således, at landsretten ikke ud fra et erstatningsretligt perspektiv anså voldtægten som begået under skærpende omstændigheder,⁵⁸ der kunne begrunde en højere godtgørelse end den ved revisionen forudsatte i tilfælde af voldtægt.⁵⁹

For så vidt angår spørgsmålet om tilkendelse ses dette generelt ikke problematiseret i afgørelserne om voldtægt, hvilket må ses i sammenhæng med, at der er tale om en strafbar handling, som domstolene formentlig i overensstemmelse med det i afsnit 2.4.1. anførte uden videre anser som retsstridig.

Vedrørende spørgsmålet om udmåling giver den udvalgte praksis i høj grad indtryk af, at domstolene i forbindelse med godtgørelse for tort ved voldtægter tilkender den forurettede det i henhold til revisionerne forudsatte godtgørelsesniveau som et standardiseret beløb, således at den forurettede i tilfælde af voldtægt i perioden mellem 2001 og 2018 er blevet tilkendt en godtgørelse på 60.000-70.000 kr., mens domstolene efter 2018 tilkender en godtgørelse på 100.000 kr. Det forhold, at udmålingen blot sker til et standardiseret beløb, underbygges særligt af afgørelsernes ordknappe præmisser i forbindelse med spørgsmålet om godtgørelse for tort, som efterlader læseren af afgørelsen med en fornemmelse af, at der ikke foretages en egentlig vurdering i forbindelse med udmålingen, idet der blot fastsættes en godtgørelse i den størrelsesorden, som på afgørelsestidspunktet er forudsat i den seneste revision.

⁵⁷ von Eyben, s. 553 f.

⁵⁸ jf. afsnit 4.3.

⁵⁹ Tilsvarende godtgørelser på 100.000 kr. blev tilkendt de forurettede i TfK 2020.709/3 Ø og TfK 2021.16/2 Ø

På baggrund af det ovenstående kan det således i forbindelse med godtgørelse for tort ved voldtægt udledes, at der tilkendes godtgørelse for tort, når den tiltalte dømmes for voldtægt, og udmåling sker til et standardiseret beløb i henhold til det ved revisionerne forudsatte godtgørelsesniveau. Der kan herudover ikke peges på særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser i voldtægtstilfælde.

4.3. Skærpende omstændigheder

4.3.1. Indledende bemærkninger om skærpende omstændigheder

En række omstændigheder ved voldtægt kan medføre, at godtgørelsen til den forurettede udmåles til et højere niveau end det ovenfor under 4.2. anførte normalniveau for voldtægt. Som følge heraf bliver disse omstændigheder i nærværende afhandling behandlet som skærpende omstændigheder.

I de følgende afsnit fremhæves en række omstændigheder, der i forbindelse med tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort ved voldtægt er skærpende. Der er imidlertid ikke tale om en udtømmende opregning, men derimod alene en fremhævelse af særligt illustrative eksempler.

4.3.2. Misbrug af mindreårige over en længere årrække

Som anført i afsnit 2.3.3. havde lovgivningsmagten i forbindelse med den første revision i 2018 særlig fokus på misbrug af mindreårige, idet en nedre grænse for godtgørelse for tort i grove tilfælde af seksuelt misbrug på 150.000 kr. blev indført. Af den grund sættes der i det følgende fokus på tiden før og efter den første revision i 2018. Der er imidlertid sparsom praksis om forhold begået efter den første revision i 2018, hvilket må antages at kunne tilskrives, at sager om misbrug af mindreårige ofte først kommer for domstolene lang tid efter, at misbruget er foregået. Derfor vil den følgende gennemgang tage udgangspunkt i udvalgt praksis, der omhandler forhold forud for den første revision i 2018, hvorefter der vil ske en teoretisk opregulering heraf, således at godtgørelsesniveauet gøres tidsvarende. Samtidig vil de særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser blive behandlet.

På baggrund af afhandlingens omfangsmæssige begrænsninger vil gennemgangen dog begrænse sig til de særligt grove tilfælde, der er omfattet af den nedre grænse på 150.000 kr. og dermed tilfælde af misbrug gennem en længere årrække udført af en person, som barnet har et tillids- eller afhængighedsforhold til.

Af nyere praksis vedrørende misbrug af mindreårige kan afgørelsen gengivet i TfK 2020.330/2 V fremhæves, hvor tiltalte blev fundet skyldig i blufærdighedskrænkelser, andet seksuelt forhold end samleje, gentagne voldtægter, medvirken til voldtægt samt grov vold mod sin biologiske datter i en periode fra 2001 til 2007. Den forurettede blev tilkendt en godtgørelse på 100.000 kr. med henvisning til krænkelsernes grovhed, karakter og omfang, men det blev ved udmålingen samtidig tillagt vægt, at der var tale om en flerårig periode, at forurettede var tiltaltes biologiske datter, at forurettede var under 15 år samt endelig den frygt eller psykiske belastning, som forurettede antageligt var blevet påført. Da der var tale om en længere årrække af misbrug, og da tiltalte var forurettedes biologiske far, er der tale om et tilfælde, der nu ville være omfattet af den nedre grænse på 150.000 kr.

Misbrug af mindreårige er et område, hvor godtgørelsesniveauet forud for den første revision i 2018 har varieret meget, alt efter om der var tale om (mange) samlejer med et barn eller andre seksuelle forhold med et barn.⁶⁰ Til sammenligning kan således afgørelsen gengivet i U 2020.1796 V fremhæves. Hvor den forurettede i TfK 2020.330/2 V på baggrund af en række overgreb, herunder voldtægter, blev tilkendt 100.000 kr., blev de forurettede i U 2020.1796 V alene tilkendt 50.000 kr. i godtgørelse for tort, til trods for at der også var tale om misbrug over en længere årrække. Den tiltalte, som de forurettede overnattede hos og havde tillid til, blev fundet skyldig i misbrug af de forurettede i en periode fra 2009 til 2013. Omstændighederne i U 2020.1796 V adskilte sig imidlertid fra omstændighederne i TfK 2020.330/2 V derved, at misbruget omhandlede andet seksuelt forhold end samleje

⁶⁰ von Eyben, s. 561

med de forurettede. Denne skelnen mellem samlejer og andre seksuelle forhold ved misbrug af børn blev imidlertid som bekendt til en vis grad elimineret ved den første revision i 2018, hvorefter det ønskedes tillagt vægt, at også andet seksuelt forhold end samleje over en årrække kan være meget traumatiserende for børn, ligesom det anførtes, at alle grove tilfælde af seksuelt misbrug af børn, der går videre end blufærdighedskrænkelser, kan være omfattet af den nedre grænse på 150.000 kr. Det betyder samtidig, at det misbrug, som de forurettede i U 2020.1796 V var udsat for, nu ville berettige dem til en minimumsgodtgørelse på 150.000 kr., hvis overgrebene havde fundet sted efter ikrafttrædelsestidspunktet. Dette gælder imidlertid alene på baggrund af, at der i U 2020.1796 V var tale om misbrug over en årrække. Dette underbygges af TfK 2021.332 V, hvor den tiltalte blev fundet skyldig i andre seksuelle forhold med sin datter i en periode på ca. et halvt år i 2020. Til trods for en påstand om tilkendelse af 150.000 kr. blev den forurettede alene tilkendt en godtgørelse på 40.000 kr. Der skal således have været tale om misbrug af den mindreårige over en længere årrække.

Bemærkelsesværdigt ved de ovenfor gennemgåede domme med dertilhørende opreguleringer er den forventede, betydelige forhøjelse i tilfælde af andre seksuelle forhold i forhold til den forhøjelse, der sker ved (mange) samlejer med et barn. Som Bo von Eyben imidlertid anfører, må det forventes, at der fortsat differentieres, således at tilfælde af (mange) samlejer vil berettige til en højere godtgørelse end tilfælde af andre seksuelle forhold, selvom forskellen i godtgørelsesniveauerne må forventes at blive mindre fremover. Bo von Eyben påpeger videre, at det må forventes, at der sker en fordobling af godtgørelsesniveauet, således at det er realistisk, at godtgørelsen i de her omhandlede tilfælde ville blive udmålt til 200.000 kr. Hvad han nærmere bygger denne forventning på, fremgår imidlertid ikke.⁶¹ Med henvisning til, at den nedre grænse blev fastsat under hensyntagen til den generelle forhøjelse af godtgørelsesniveauet, samt til, at domstolene – som det fremgår af afsnit 4.2. – generelt har fulgt de af lovgiver forudsatte godtgørelsesniveauer, må der imidlertid drages tvivl om, hvorvidt domstolene vil udmåle godtgørelsen til 200.000 kr. i de her omhandlede tilfælde. Hvis domstolene fortsat følger de forudsatte godtgørelsesniveauer i samme grad som hidtil, ville godtgørelsen i et tilfælde som TfK 2020.330/2 V formentlig blive udmålt til ca. 166.000 kr. på nuværende tidspunkt svarende til en forhøjelse på 2/3, mens et tilfælde som i U 2020.1796 V i hvert fald ville blive udmålt til 150.000 kr. med mulighed for yderligere forhøjelse på baggrund af de konkrete omstændigheder i sagen samt på baggrund af det omtalte ønske om til en vis grad at eliminere sondringen mellem (mange) samlejer og andre seksuelle forhold ved misbrug af børn over en årrække.

For så vidt angår de særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser må det indledningsvis konstateres, at tilkendelse på samme vis som under afsnit 4.2. anført ikke problematiseres. Derimod kan visse udmålingsbetingelser ved misbrug af mindreårige fremhæves. Den ovenstående praksis viser således, at det ved udmålingen har særlig betydning, om der er tale om (mange) samlejer eller andre seksuelle forhold, ligesom den tidsmæssige udstrækning og omfanget heraf har betydning for udmålingen. Endelig har det også en væsentlig betydning, hvem den tiltalte er, og hvilket forhold denne har til den forurettede.

4.3.3. Øvrige skærpende omstændigheder

Af øvrige skærpende omstændigheder, der kan medføre en forhøjelse ved udmålingen af godtgørelse for tort, kan nævnes momenter såsom flere voldtægter, flere gerningsmænd, særlig brutal, voldsom eller ydmygende vold i forbindelse med voldtægten eller voldtægt i kombination med frihedsberøvelse.⁶² De to sidstnævnte momenter vil ikke blive behandlet nærmere, eftersom godtgørelse for tort i tilfælde af vold og frihedsberøvelse ligger uden for nærværende afhandlings område. Nedenfor vil

⁶¹ Ibid., s. 561 ff.

⁶² Ibid., s. 554

skærpende omstændigheder blive eksemplificeret ved forholdene flere voldtægter og flere gerningsmænd, men der er ikke tale om en udtømmende opregning af øvrige skærpende omstændigheder.

Forud for revisionen i 2001 lå godtgørelsesniveauet som anført i afsnit 2.3.2. for voldtægt i meget grove eller ganske særlige tilfælde typisk på 35.000-45.000 kr. En fordobling heraf i henhold til revisionen i 2001 ville således betyde, at godtgørelsesniveauet i den mellemliggende periode fra revisionen i 2001 til den første revision i 2018 skulle være på 70.000-90.000 kr. Et godtgørelsesniveau i den størrelsesorden ses da også bekræftet i praksis, som kan eksemplificeres ved afgørelserne gengivet i U 2004.2839 Ø, U 2003.2456 Ø og FED 2006.303 Ø. I U 2004.2839 Ø blev den tiltalte dømt for to af hinanden uafhængige voldtægter, hvilket medførte, at landsretten tilkendte den forurettede en godtgørelse på 75.000 kr. I både U 2003.2456 Ø og FED 2006.303 Ø var der derimod tale om gruppevoldtægt og dermed flere gerningsmænd. I U 2003.2456 Ø, hvor den forurettede var blevet voldtaget af 4 gerningsmænd i forening, blev godtgørelse for tort udmålt til 75.000 kr. i overensstemmelse med forurettedes påstand herom. I FED 2006.303 Ø, hvor den forurettede var blevet voldtaget af 3 gerningsmænd i forening, påstod den forurettede tilkendelse af godtgørelse for tort på 100.000 kr. Godtgørelsen blev af byretten udmålt til 75.000 kr., men landsretten forhøjede den til 90.000 kr. Forhøjelsen skete med henvisning til de skærpende omstændigheder, herunder blandt andet at forurettede var blevet holdt for øjnene samt blevet frataget personlige ejendele, hvilket ved strafudmålingen medførte, at landsretten forhøjede straffen til de tiltalte. Der var således i FED 2006.303 Ø yderligere skærpende omstændigheder ud over det forhold, at der var tale om flere gerningsmænd, hvilket må antages at begrunde forskellen i godtgørelsesniveauet i forhold til U 2003.2456 Ø og U 2004.2839 Ø.

I forbindelse med den tiltænkte forhøjelse af godtgørelsesniveauerne for seksuelle krænkelser ved den første revision i 2018 forudsattes det som bekendt, at godtgørelsesniveauet kunne stige til 116.000 kr. i meget grove tilfælde og 133.000-150.000 kr. eller højere i ganske særlige tilfælde. Da revisionen alene ligger få år tilbage i tid i forhold til tidspunktet for udfærdigelsen af nærværende afhandling, er der for nuværende sparsom praksis herom. Fremhæves kan dog afgørelsen gengivet i TfK 2020.1154 V, hvor den ene ud af to forurettede af Vestre Landsret blev tilkendt en godtgørelse på 150.000 kr. i et tilfælde, hvor den forurettede var blevet udsat for to voldtægter. Af landsrettens præmisser fremgår det, at det ved udmålingen blev tillagt vægt, at den ene af de to voldtægter var begået efter den første revision i 2018. Imidlertid må det særligt påpeges, at godtgørelsen på 150.000 kr. samtidig udgør godtgørelse for en langvarig frihedsberøvelse samt krænkelsegodtgørelse i henhold til EAL § 26, stk. 3. Afgørelsen er dermed ikke et helt retvisende eksempel på en forhøjelse af godtgørelsesniveauet, men i mangel af øvrig nyere praksis udgør den dog et fingerpeg om, at domstolene vil følge det ved revisionen forudsatte godtgørelsesniveau i grove og ganske særlige tilfælde af seksuelle krænkelser.

På samme vis som ved de *normale* voldtægtstilfælde under afsnit 4.2. problematiseres spørgsmålet om tilkendelse ikke af domstolene, hvilket atter må tilskrives det forhold, at der foreligger en strafbar handling. Mere bemærkelsesværdig er i denne forbindelse spørgsmålet om udmåling. Det må således fremhæves, at den gennemgæede praksis vedrørende øvrige skærpende omstændigheder bærer præg af, at der ved udmålingen skeles til de skærpende omstændigheder ved strafudmålingen og dermed de rent strafferetligt skærpende omstændigheder. Dette ses særligt fremhævet i FED 2006.303 Ø som ovenfor beskrevet.

Herefter kan det på baggrund af den gennemgæede praksis konstateres, at den forurettede i tilfælde af voldtægt under skærpende omstændigheder tilkendes godtgørelse for tort, i hvilken forbindelse udmålingen påvirkes af de strafferetligt skærpende omstændigheder ved strafudmålingen, men dog således at udmålingen sker inden for de ved revisionerne forudsatte godtgørelsesniveauer.

4.4. Formildende omstændigheder

4.4.1. Indledende bemærkninger om formildende omstændigheder

En række omstændigheder ved voldtægt kan medføre, at godtgørelsen til den skadelidte udmåles til et lavere niveau end det ovenfor under 4.2. anførte normalniveau for voldtægt. Som følge heraf bliver disse omstændigheder i nærværende afhandling behandlet som formildende omstændigheder.

I de følgende afsnit fremhæves en række omstændigheder, der i forbindelse med tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort ved voldtægt er formildende. Der er imidlertid ikke tale om en udtømmende opregning, men derimod alene en fremhævelse af særligt illustrative eksempler.

4.4.2. Forsøg på voldtægt

Som anført i afsnit 2.3.2. blev den forurettede ved forsøg på voldtægt forud for revisionen i 2001 almindeligvis tilkendt en godtgørelse i størrelsesordenen 15.000-20.000 kr. Der skulle dog ifølge revisionen i 2001 ske en fordobling af dette godtgørelsesniveau, således at godtgørelserne herefter skulle være i størrelsesordenen 30.000-40.000 kr. En sådan fordobling ses efterlevet i retspraksis i den mellemliggende periode fra revisionen i 2001 og den første revision i 2018 vedrørende forsøg på voldtægt. I FED 2003.1468 Ø blev den tiltalte kendt skyldig i forsøg på voldtægt ved gennem trusler at forsøge at tiltvinge sig samleje med den forurettede. Byretten tilkendte den forurettede en godtgørelse på 30.000 kr. Dette blev stadfæstet af Østre Landsret med henvisning til, at der ikke var grundlag for en forhøjelse af godtgørelsen, navnlig henset til at der ikke forelå en fuldbyrdet voldtægt. En tilsvarende godtgørelse på 30.000 kr. blev tilkendt i FED 2003.1331 Ø, hvor den tiltalte blandt andet blev dømt for forsøg på voldtægt. Af byrettens dom, som blev stadfæstet af Østre Landsret, fremgår det, at den forurettede blev tilkendt godtgørelse på 30.000 kr. med henvisning til, at der forelå krænkende omstændigheder, som var egnet til at krænke den forurettedes selv- og æresfølelse, og dermed med henvisning til de generelle betingelser for tilkendelse.

Ved senere afgørelser i den mellemliggende periode ses også en tendens til, at den forurettede ved forsøg på voldtægt er blevet tilkendt 30.000 kr. Som eksempel kan afgørelsen i TfK 2015.1100 Ø fremhæves, hvor to tiltalte blev dømt for forsøg på voldtægt begået i forening. Den forurettede nedlagde påstand om tilkendelse af godtgørelse på 45.000 kr., men både byretten og Østre Landsret fastsatte godtgørelsen til 30.000 kr. Det må imidlertid påpeges, at der alene er tale om en tendens, eftersom der samtidig foreligger eksempler, hvor den forurettede i forbindelse med forsøg på voldtægt er tilkendt en højere godtgørelse. Det gælder eksempelvis FED 2008.170 Ø, hvor den forurettede, der havde været udsat for et voldtægtsforsøg, nedlagde påstand om godtgørelse på 50.000 kr. Byretten tilkendte den forurettede en godtgørelse på 35.000 kr., mens Østre Landsret forhøjede denne til 45.000 kr. Der er imidlertid ikke angivet en begrundelse for denne forhøjelse. Årsagen hertil må dog antages at være, at landsretten i modsætning til byretten fandt den tiltalte skyldig i et yderligere forhold, således at landsretten formentlig har forhøjet godtgørelsen på baggrund af skærpende omstændigheder ved voldtægtsforsøget.

Efter den første revision i 2018 blev godtgørelsesniveauet for seksuelle krænkelse og dermed også forsøg på voldtægt som bekendt forhøjet med 1/3, således at godtgørelserne herefter skulle udgøre 40.000-53.000 kr. I overensstemmelse hermed blev de forurettede ved Erstatningsnævnets afgørelser i N.j.nr. 19-520-05120 og N.j.nr. 18-520-02625 med direkte henvisning til forhøjelsen i 2018 tilkendt godtgørelser på henholdsvis 40.000 kr. og 45.000 kr. for episoder, som Erstatningsnævnet vurderede som forsøg på voldtægt. For så vidt angår afgørelser herom fra domstolene er praksis mere sparsom. I TfK 2020.33 V blev den forurettede tilkendt godtgørelse på 30.000 kr. for forsøg på voldtægt sket efter ikrafttrædelsestidspunktet for lov nr. 140/2018. Der blev imidlertid alene påstået tilkendelse af en godtgørelse i den pågældende størrelsesorden. Det må dog forventes, at også domstolene vil følge forhøjelsen af godtgørelsesniveauet, herunder vel at mærke når en sådan forhøjet godtgørelse også påstås af forurettede. Denne forventning har støtte i Erstatningsnævnets praksis samt det faktum, at

domstolene har fulgt forhøjelsen i 2001 og ved øvrige sædelighedsforbrydelser endvidere har fulgt forhøjelsen i 2018.⁶³

På baggrund af det ovenstående kan det således i forbindelse med godtgørelse for tort ved forsøg på voldtægt udledes, at der tilkendes godtgørelse for tort, når den tiltalte dømmes for forsøg på voldtægt, og udmåling sker i henhold til det ved revisionerne forudsatte godtgørelsesniveau. Der kan herudover ikke peges på særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser.

4.4.3. Andet seksuelt forhold end samleje

Strafferetligt er andet seksuelt forhold end samleje i henhold til STRFL § 225 sidestillet med voldtægt. I forhold til spørgsmålet om godtgørelse for tort i anledning heraf berettiger andet seksuelt forhold end samleje dog almindeligvis til en mindre godtgørelse end i tilfælde af voldtægt. Bo von Eyben anfører således, at godtgørelsesniveauet i den mellemliggende periode mellem revisionen i 2001 og den første revision i 2018 typisk har været 10.000-20.000 kr.⁶⁴ En godtgørelse inden for dette interval blev da også tilkendt den forurettede i U 2019.4098 H. I sagen, hvor spørgsmålet om godtgørelse for tort alene blev behandlet af byretten og landsretten, stadfæstede Østre Landsret byrettens dom om tilkendelse af 15.000 kr. for voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje udført af en person i sin egenskab af kørelærer. En godtgørelse i samme størrelsesorden blev tilkendt den forurettede i FED 2017.89 Ø, hvor den tiltalte ligeledes blev kendt skyldig i andet seksuelt forhold end samleje.

Bo von Eyben anfører videre, at godtgørelsesniveauet som følge af forhøjelsen med 1/3 i henhold til den første revision i 2018 forventeligt vil ligge på 15.000-25.000 kr. i tilfælde af andet seksuelt forhold end samleje.⁶⁵ Godtgørelser i den forventede størrelsesorden ses også tilkendt i nyere praksis om forhold, der ligger efter ikrafttrædelsestidspunktet for lov nr. 140/2018. I TfK 2020.450/2 V, hvor den tiltalte blev fundet skyldig i andet seksuelt forhold end samleje og blufærdighedskrænkelse, tilkendte byretten den forurettede en godtgørelse på 15.000 kr. Landsretten forhøjede imidlertid godtgørelsen til 25.000 kr. både med henvisning til karakteren og grovheden af krænkelsen og til den ved revisionen tiltænkte forhøjelse af godtgørelsesniveauet. I TfK 2021.346 Ø blev den tiltalte fundet skyldig i at have tiltvunget sig andet seksuelt forhold end samleje samt forsøg herpå. Både byretten og landsretten tilkendte på baggrund heraf den forurettede en godtgørelse på 20.000 kr.

Det må imidlertid konstateres, at der i TfK 2020.985 V er tilkendt en godtgørelse på 30.000 kr. for andet seksuelt forhold end samleje. Dette overstiger således det af Bo von Eyben forventede godtgørelsesniveau. I sagen blev den tiltalte fundet skyldig i en nat i en vejkant og grøft at have tiltvunget sig andet seksuelt forhold end samleje med den forurettede. Den forhøjede godtgørelse i forhold til det forventede godtgørelsesniveau må dog antages at skyldes de særlige omstændigheder ved overgrebet, således at det almindelige godtgørelsesniveau i sådanne tilfælde kan fastsættes til det af Bo von Eyben forventede interval på 15.000-25.000 kr.

For så vidt angår tilkendelses- og udmålingsbetingelserne kan det på baggrund af den gennemgæede praksis konstateres, at der uden videre sker tilkendelse af godtgørelse, når den tiltalte kendes skyldig i andet seksuelt forhold end samleje. Udmålingen sker under hensyntagen til det forudsatte godtgørelsesniveau samt de konkrete omstændigheder ved overgrebet.

4.4.4. Øvrige formildende omstændigheder

Ud over forsøg på voldtægt og andet seksuelt forhold end samleje kan øvrige forhold medføre, at der foreligger formildende omstændigheder. Bo von Eyben fremhæver således tilfælde, hvor voldtægt finder sted i et parforhold, der efterfølgende genoptages,⁶⁶ og Jens Møller m.fl. omtaler udnyttelse af

⁶³ jf. afsnit 4.2. og 4.3.

⁶⁴ von Eyben, s. 559

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid., s. 558

en person i værgeløs tilstand, udnyttelse af afhængighedsforhold og tilsnigelse, hvor der i alle tilfælde generelt er udmålt en lavere godtgørelse end ved voldtægt.⁶⁷ Der er imidlertid ikke tale om en udtømmende opregning, hvorfor også øvrige omstændigheder kan virke formildende.

4.5. Den almindelige lønudvikling

Som bekendt blev det ved revisionerne i 2018 forudsat, at der fremover ved udmålingen skulle tages hensyn til den almindelige lønudvikling. I den udvalgte praksis vedrørende sædelighedsforbrydelser ses den almindelige lønudvikling hidtil ikke inddraget. Dette må imidlertid ses i sammenhæng med, at revisionerne i 2018 alene ligger få år tilbage i tid i forhold til nærværende afhandling, hvorfor det må antages, at det fortsat er for tidligt at vurdere, om domstolene tager den almindelige lønudvikling i betragtning ved udmålingen.

Med henvisning til afgørelsen gengivet i U 2012.2297 H må det dog forventes, at domstolene vil følge den almindelige lønudvikling ved udmålingen. Afgørelsen omhandlede en række krænkelser, der berettigede til godtgørelse for tort. Den ene af to forurettede blev af byretten og landsretten tilkendt en godtgørelse på 100.000 kr., men gjorde for Højesteret gældende, »[...] at tortgodtgørelsen efter erstatningsansvarslovens § 26 bør forhøjes fra 100.000 kr. til 150.000 kr. [...] Det idømte beløb er i overensstemmelse med praksis, men niveauet bør forhøjes væsentligt under hensyn til den tid, der er gået siden fastlæggelse af niveauet i 2002 [...]«. En sådan forhøjelse blev imidlertid afvist af Højesteret, der ikke fandt grundlag for at ændre det almindelige niveau for tortgodtgørelse. Afgørelsen er således et eksempel på, at domstolene i den mellemliggende periode mellem revisionen i 2001 og revisionerne i 2018 har følt sig bundet af de forudsatte godtgørelsesniveauer.⁶⁸ Det manglende grundlag, som Højesteret pegede på i afgørelsen, må herefter antages at foreligge efter revisionerne i 2018, således at en lignende påstand vedrørende forhøjelse af godtgørelsen på baggrund af den almindelige lønudvikling i fremtidige afgørelser må forventes fulgt af domstolene i takt med lønudviklingen.

4.6. Delkonklusion

Den gennemgåede praksis i forbindelse med sædelighedsforbrydelser bærer i høj grad præg af, at spørgsmålet om tilkendelse af godtgørelse for tort ikke er nærmere behandlet, hvilket må tilskrives, at betingelserne for tilkendelse af godtgørelse for tort er til stede, når den tiltalte strafferetligt dømmes for en uagtsom eller forsætlig sædelighedsforbrydelse. Dette må ses i sammenhæng med det under afsnit 2.4.1. anførte, hvorefter en strafbar handling oftest vil blive betegnet som retsstridig.

Udmålingen af godtgørelse for tort ses derimod behandlet mere dybtgående i praksis, idet der ved udmålingen tages højde for karakteren af forbrydelsen, herunder om der rent strafferetligt er tale om formildende eller skærpende omstændigheder. Hertil kommer endvidere, at der ved domstolene er en klar tendens til, at de ved revisionerne forudsatte godtgørelsesniveauer følges, hvorfor udmålingen i høj grad også påvirkes heraf. Derimod ses udviklingen i lønniveauet endnu ikke taget i betragtning ved udmålingen, men en hensyntagen hertil må forventes i fremtidige afgørelser om godtgørelse for tort.

⁶⁷ Møller m.fl., s. 892 ff.

⁶⁸ Ibid., s. 884

5. Digitale sexkrænkelser

5.1. Indledende bemærkninger om digitale sexkrænkelser

Begrebet digitale sexkrænkelser omfatter i nærværende afhandling i overensstemmelse med Straffelovrådets beskrivelse heraf tilfælde, »[...] hvor der sker deling eller offentliggørelse – ofte via internettet eller mms – af nøgenbilleder, herunder billeder eller videoer med et seksuelt/pornografisk indhold, uden samtykke fra den afbildede person [...]«. ⁶⁹ Sådant deling eller offentliggørelse kan være krænkende eller ydmygende for den person, der optræder på det delte. ⁷⁰

Alvoren ved offentliggørelse eller deling underbygges af, at det kan føre til straf i henhold til blandt andet STRFL § 235 og § 264 d, som henholdsvis udgør en seksualforbrydelse og en freds- og æreskrænkelse. På baggrund heraf kan digitale sexkrænkelser således både være omfattet af EAL § 26, stk. 2, 1. pkt., og EAL § 26, stk. 2, 2. og 3. pkt.

5.2. Særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser

5.2.1. Indledende bemærkninger

I forbindelse med godtgørelse for tort ved digitale sexkrænkelser gælder de generelle betingelser for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort, som er beskrevet ovenfor i afsnit 2.4. Det skal imidlertid i det følgende undersøges, hvilke særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser der gør sig gældende i forbindelse med godtgørelse for tort ved digitale sexkrænkelser. Da de særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser ikke er lovregulerede, vil den nærmere undersøgelse heraf i de følgende afsnit tage udgangspunkt i retspraksis om digitale sexkrænkelser, hvor Umbrella-sagskomplekset i høj grad vil blive inddraget.

I det følgende vil særligt betydningen af omfanget af delingerne samt spørgsmålet om materialets fortsatte tilstedeværelse på internettet blive behandlet. Disse forhold er særligt udvalgt, idet de udgør væsentlige karakteristika ved digitale sexkrænkelser.

5.2.2. Omfanget af delingerne

5.2.2.1. Umbrella-sagskomplekset

5.2.2.1.1. Hvad er Umbrella-sagskomplekset?

Umbrella-sagskomplekset er en lang række af retssager, der er opstået i kølvandet på politiets såkaldte operation Umbrella. Operation Umbrella vedrører to videosekvenser og et billede af seksuel karakter med personer under 18 år i form af et samleje mellem en 15-årig pige og fire drenge. Videosekvenserne og billedet blev delt på Facebook via platformens chat-funktion, Messenger. Som følge af denne deling advarede Facebook de amerikanske myndigheder, hvorefter dansk politi via Europol blev underrettet om delingerne. Efterfølgende har det danske politi sigtet over 1.000 unge for at besidde eller videreoverdrage børnepornografi. ⁷¹

Som en direkte følge af det store omfang af sigtelser har der indtil videre – som det vil fremgå af de følgende afsnit – været en længere række af retssager om delinger af det ovennævnte materiale. Fælles for sagerne er, at de omhandler de førnævnte videosekvenser og billede. Der er tale om strafesager mod de personer, der er blevet sigtet for besiddelsen og videreoverdragelsen, men i forbindelse med sagerne har der endvidere været nedlagt påstande om betaling af godtgørelse for tort til to af de personer, der fremgår af videoerne, herunder den 15-årige pige samt én af de fire drenge, som i det følgende benævnes henholdsvis F1 og F2.

⁶⁹ Betænkning 1563/2017, s. 98

⁷⁰ Møller m.fl., s. 865 ff.

⁷¹ NTfK, s. 154 og s. 159

5.2.2.1.2. Udvalgte sager fra Umbrella-sagskomplekset

Den første gang, hvor Højesteret fik anledning til at tage stilling til spørgsmålet om godtgørelse for tort til de forurettede i Umbrella-sagskomplekset, var i U 2019.1232 H. Den i dommen omhandlede sag var udvalgt som én ud af et antal prøvesager. I byretten nedlagde de forurettedes bistandsadvokater påstand om betaling af godtgørelse for tort i henhold til EAL § 26 på henholdsvis 75.000 kr. og 100.000 kr. Imidlertid kom byretten frem til, at der ikke var grundlag for at tilkende godtgørelse for tort i henhold til påstandene herom. Dette skete med henvisning til, at der alene var tale om en af de første prøvesager i sagskomplekset, hvorfor erstatningspåstanden blev henskudt til et civilt søgsmål. Heller ikke i Østre Landsret blev de nedlagte påstande om godtgørelse for tort taget til følge. Påstandene om godtgørelse for tort blev opretholdt i størrelsesordenen henholdsvis 100.000 kr. og 50.000 kr. under sagen ved Højesteret. I modsætning til byretten og landsretten fandt Højesteret imidlertid ikke, at der var grundlag for en henvisning af spørgsmålet om godtgørelse for tort til et civilt søgsmål. Højesteret konstaterede indledningsvist, at den tiltalte i sagen ved i fem tilfælde at have videresendt to videoer af de forurettede til i hvert fald 35 personer havde krænket de forurettedes ære og person, således at de havde krav på godtgørelse for tort efter EAL § 26, stk. 1. Med andre ord fastslog Højesteret, at de generelle betingelser for tilkendelse af godtgørelse for tort var opfyldt, idet der var sket en krænkelse af de forurettede. I forlængelse heraf udtalte Højesteret samtidig, at *»[d]e forurettedes ære og person er dog ikke kun blevet krænket af [tiltalte], idet sagen indgår i et større sagskompleks, hvori der efter det oplyste er rejst sigtelse mod over 1.000 personer, og hvor det er konstateret, at i hvert fald den ene video [...] er sendt til over 5.000 personer. Delingerne i de enkelte sager er efter det oplyste sket uafhængigt af hinanden og er foregået over en længere periode. Hver deling har muliggjort nye delinger og har været med til at forlænge krænkelsesperioden og dermed de forurettedes frygt for nye delinger«*.⁷² Dermed påpegede Højesteret, at der ud over krænkelsen i den enkelte sag endvidere var tale om en krænkelse overordnet set i sagskomplekset, idet den enkelte videredeling var med til at muliggøre nye delinger og forlænge perioden, hvor krænkelsen skete.

Som en direkte følge af, at tilkendelsesbetingelserne var opfyldt, tog Højesteret stilling til udmålingsspørgsmålet. Med henvisning til, at der var tale om en af de groveste sager i det samlede sagskompleks, fastsatte Højesteret godtgørelserne til F1 og F2 til henholdsvis 10.000 kr. og 2.000 kr. Ved fastsættelse af størrelsen af godtgørelsen tog Højesteret flere forskellige hensyn. Først og fremmest opvejede Højesteret den enkelte sag over for det samlede sagskompleks. I denne forbindelse henviste Højesteret til, at den enkelte deling næppe havde medført en yderligere krænkelse af de forurettede i forhold til den krænkelse, der fulgte af den samlede udbredelse i sagskomplekset. Dernæst påpegede Højesteret dog, at den enkelte sag var medvirkende til, at der var sket en omfattende udbredelse. Endelig indgik det i Højesterets vurdering i forbindelse med udmålingen som et væsentligt moment, at der var grundlag for yderligere godtgørelse for tort til de forurettede i andre lignende sager. Højesteret udtalte i denne forbindelse, at *»[e]n godtgørelse må endvidere fastsættes under hensyntagen til, at andre personer, der måtte blive fundet skyldige i at videresende de samme videoklip, også kan blive pålagt at betale godtgørelse til de forurettede, ligesom der i sådanne fremtidige sager må tages hensyn til de godtgørelser, der allerede måtte være tilkendt de to forurettede«*.⁷³ Med andre ord lagde Højesteret afslutningsvis vedrørende udmålingen af godtgørelserne vægt på, at de forurettede havde mulighed for at opnå godtgørelse fra de øvrige tiltalte under fremtidige retssager i sagskomplekset.

Højesteret tog således ved tilkendelsen og udmålingen en række hensyn, der i høj grad må tilskrives de særlige karakteristika, som de digitale krænkelse har. I denne forbindelse må det påpeges, at de ovenfor anførte citater fra Højesterets præmisser angående tilkendelse og udmåling bærer præg af, at Højesteret har tillagt omfanget af delingerne særlig vægt. Det kan af Højesterets afgørelse i U

⁷² U 2019.1232 H (1246)

⁷³ Ibid. (1247)

2019.1232 H vedrørende omfanget af delingerne udledes, at der i vurderingen i forbindelse med tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort inddrages særlige hensyn i form af antallet af delinger, antallet af personer, som materialet er sendt til, samt længden af den periode, hvor delingerne er sket. Det kan ligeledes om udmålingen af godtgørelse for tort i denne sagstype udledes, at der må tages højde for mulige fremtidige godtgørelser og allerede tilkendte godtgørelser, således at udmålingen skal ske under hensyntagen til andre (potentielle) afgørelser mod øvrige skadevoldere.

De særlige principper, som blev opstillet i U 2019.1232 H, blev efterfølgende fulgt i en række landsretsafgørelser i Umbrella-sagskomplekset. Dette var således tilfældet i U 2019.4259 V og U 2019.4283 Ø, hvor F1 blev tilkendt 5.000 kr., mens F2 blev tilkendt 1.000 kr. Dette skete med henvisning til de ovenfor anførte præmisser fra Højesterets afgørelse i U 2019.1232 H. Tilsvarende godtgørelser blev tilkendt de forurettede i U 2020.2311 Ø og U 2020.2319 Ø, hvor godtgørelsernes størrelse desuden i begge tilfælde blev fastsat med henvisning til det af Højesteret fastsatte godtgørelsesniveau i U 2019.1232 H.⁷⁴ De to landsretsdomme er 2 af 8 ankedomme i Umbrella-sagskomplekset, som blev afsagt af Østre Landsrets 16. afdeling den 5. maj 2020. I alle 8 ankedomme blev F1 og F2 tilkendt godtgørelsesbeløb i størrelsesordenen henholdsvis 5.000 kr. og 1.000 kr.⁷⁵

Der blev imidlertid sat en stopper for rækken af afgørelser om tilkendelse af godtgørelse for tort med henvisning til U 2019.1232 H ved Højesterets dom af 12. august 2020, som er gengivet i U 2020.3922 H. Sagen, som afgørelsen angår, omhandlede et tilfælde, hvor der var sket deling af 1 foto én gang og 2 videoer 2 gange samt deling af den ene af videoerne yderligere 2 gange, således at der var sket deling til 4 personer. Byretten tilkendte de forurettede godtgørelse for tort i størrelsesordenen 8.000 kr. til F1 og 1.000 kr. til F2. Tilkendelse og udmåling af godtgørelsen skete på samme vis som i de ovennævnte landsretsdomme i overensstemmelse med de principper, der fremgik af Højesterets præmisser i U 2019.1232 H. Østre Landsret nedsatte godtgørelsesbeløbene, således at F1 blev tilkendt 2.500 kr., og F2 blev tilkendt 500 kr. Til trods for denne forskel mellem byrettens og landsrettens udmåling, lagde Østre Landsret også ved udmålingen vægt på de principper, der fremgik af Højesterets præmisser i U 2019.1232 H. Sagen blev imidlertid sammen med en række andre sager i sagskomplekset tredjeinstansbehandlet. De forurettede nedlagde i sagen for Højesteret påstand om betaling af godtgørelse for tort i en størrelsesorden svarende til de beløb, som byretten tilkendte de forurettede. I forbindelse med Højesterets behandling af sagen blev praksis for godtgørelsesniveauet i henhold til revisionen i 2001 sammenholdt med de godtgørelsesbeløb, som de forurettede på daværende tidspunkt utvivlsomt allerede var blevet tilkendt. Det blev således på baggrund af fremlæggelse af en række byrets- og landsretsdomme i sagskomplekset lagt til grund, at F1 i hvert fald havde modtaget godtgørelsesbeløb på samlet 230.000 kr. ved domstolene samt 30.000 kr. ved Erstatningsnævnet, mens F2 i hvert fald havde modtaget godtgørelsesbeløb på samlet 43.500 kr. ved domstolene samt 10.000 kr. ved Erstatningsnævnet. F1 og F2 gjorde til støtte for deres påstande blandt andet gældende, at tidligere modtagne godtgørelsesbeløb ikke havde relevans, da det afgørende var den krænkelse, som hver enkelt deling havde påført dem, således at hver deling berettigede dem til godtgørelse. Heroverfor gjorde skadevolderen med henvisning til Højesterets dom i U 2019.1232 H blandt andet gældende, at der netop skulle tages hensyn til allerede tilkendte godtgørelser.

Højesteret konstaterede indledningsvis ved dommen, at de forurettedes ære og person var blevet krænkede af skadevolderen. Dermed fastslog Højesteret, at de generelle betingelser for tilkendelse af godtgørelse også i nærværende sag var opfyldt. For så vidt angår betingelserne for udmåling blev der henvist til de principper, som Højesteret selv i U 2019.1232 H havde opstillet vedrørende udmålingen i sagerne i Umbrella-sagskomplekset, herunder særligt spørgsmålet om hensyntagen til allerede tilkendte godtgørelser. I denne forbindelse sammenholdt Højesteret de samlede godtgørelsesbeløb på minimum 260.000 kr. og 53.500 kr., som henholdsvis F1 og F2 allerede var blevet tilkendt, med

⁷⁴ Se tilsvarende U 2019.4259 V og U 2019.4283 Ø

⁷⁵ Se f.eks. FED 2020.72 Ø og FED 2020.73 Ø

godtgørelsesniveauet for seksualforbrydelser i den dagældende bestemmelse i EAL § 26, stk. 2. Højesteret henviste således til bemærkningerne til lovforslaget til den første revision i 2018, hvoraf det fremgår, at godtgørelsesniveauet på daværende tidspunkt alene i særlige tilfælde af grove seksuelle overgreb mod børn over en årrække kunne berettige til en godtgørelse for tort i størrelsesordenen 100.000-200.000 kr., mens tilfælde af voldtægt af voksne alene i grove tilfælde kunne berettige til godtgørelse for tort op til 120.000 kr.⁷⁶ Højesteret påpegede på baggrund heraf i præmisserne, at F1's samlede godtgørelsesbeløb væsentligt oversteg det dagældende godtgørelsesniveau for grov voldtægt samt for grove seksuelle overgreb mod børn begået over en årrække, samt at F2's samlede godtgørelse var tilsvarende godtgørelsesniveauet i sager om voldtægt. I forlængelse heraf fastslog Højesteret, at *»[s]elv om enhver deling af de pågældende videoer som udgangspunkt indebærer en krænkelse af [F1's] og [F2's] ære og person, finder Højesteret herefter, at de allerede tilkendte godtgørelser må anses for at kompensere for den samlede tort, som de lider i anledning af sager som den foreliggende«*, hvorefter Højesteret tog tiltaltes frifindelsespåstand til følge. Højesteret stoppede herefter umiddelbart rækken af afgørelser om tilkendelse af godtgørelse for tort til de forurettede i Umbrella-sagskomplekset.⁷⁷ Imidlertid lod Højesteret døren stå på klem vedrørende muligheden for tilkendelse af yderligere godtgørelse for tort til de forurettede i Umbrella-sagskomplekset i meget grove tilfælde med ordene: *»Der er herved ikke taget stilling til, om der i andre sager – f.eks. på grund af meget omfattende delinger – måtte kunne foreligge sådanne helt særlige omstændigheder, at der kan være grundlag for yderligere godtgørelse for tort«*.

Ovenstående analyse af Umbrella-sagskomplekset ud fra de udvalgte domme giver en forståelse for, hvilke problematikker omfanget af delingerne medfører. Dette skyldes særligt, at der netop i Umbrella-sagskomplekset er sket en omfattende deling, hvorfor spørgsmålet om omfanget af delingerne er tydeligt i sagskomplekset. Det kan således udledes heraf, at det for så vidt angår spørgsmålet om tilkendelse af godtgørelse for tort tillægges vægt, at der ikke alene i det enkelte tilfælde af videredeling sker en krænkelse, men at der sker en yderligere krænkelse derved, at hver deling af materialet muliggør videredeling og forlænger krænkelsesperioden. Omfanget af videredelingen er således med til at udvide krænkelsen.

Mere bemærkelsesværdige er imidlertid de særlige karakteristika i forbindelse med udmålingen. Som det fremgår ovenfor, spiller omfanget en særlig rolle ved udmåling. Ved udmålingen tages der således højde for den samlede udbredelse af det krænkende materiale, ligesom der tages højde for den enkelte videredelings betydning for den omfattende udbredelse. Hertil kommer endvidere, at omfanget af delingerne har betydning for udmålingen derved, at der må tages højde for muligheden for at opnå godtgørelse for tort hos øvrige skadevoldere, herunder både allerede opnået godtgørelse samt fremtidig godtgørelse.

5.2.2.1.3. Spørgsmålet om solidarisk hæftelse

Problematikken om solidarisk hæftelse blev i Umbrella-sagskomplekset allerede adresseret af Østre Landsret i U 2019.1232 H, hvor landsretten afviste at behandle spørgsmålet om godtgørelse for tort i forbindelse med straffesagen med henvisning til, at *»[d]e nedlagte påstande om godtgørelse for tort rejser spørgsmål af kompleks karakter. Det drejer sig om størrelsen af den samlede godtgørelse og om størrelsen af den godtgørelse, som den enkelte person, der har delt videoen, i givet kan pålægges, herunder spørgsmålet om solidarisk hæftelse og om betydningen af, at de forurettede efter det oplyste allerede er tilkendt godtgørelse for tort«*.⁷⁸ Citatet fra præmisserne i landsrettens afgørelse må forstås således, at landsretten rejste tvivl om fremgangsmåden ved udmåling af godtgørelse for tort i en sag som den foreliggende, hvor der er et hensyn at tage til skadevolderen i den enkelte sag, herunder

⁷⁶ FT 2017-18, tillæg A, L 31 (lovforslag), s. 11 f.

⁷⁷ jf. f.eks. TfK 2020.1074/2 V, hvor de forurettede med henvisning til U 2020.3922 H ikke blev tilkendt godtgørelse.

⁷⁸ U 2019.1232 H (1240 f.)

særligt med henvisning til, at den tiltalte i den enkelte sag ikke er den eneste skadevolder i det samlede sagskompleks, hvorfor der er grundlag for solidarisk hæftelse skadevolderne imellem.

Ved Højesterets afgørelse i samme sag ses spørgsmålet om solidarisk hæftelse imidlertid ikke nærmere problematiseret, idet Højesteret som anført ovenfor i afsnit 5.2.2.1.2. fastsatte godtgørelsesbeløbene under hensyntagen til, at de forurettede ville kunne kræve godtgørelse for tort i sager mod øvrige skadevoldere.⁷⁹ Imidlertid kan der sættes spørgsmålstegn ved betydningen af Højesterets tavshed vedrørende spørgsmålet om solidarisk hæftelse med henvisning til, at de forurettede for Højesteret til støtte for påstandene om godtgørelse for tort gjorde gældende, at der ikke var tale om solidarisk hæftelse mellem flere skadevoldere, da skadevolderen ved den enkelte deling havde handlet alene.⁸⁰ Da Højesteret dog som bekendt udmålte godtgørelsen under hensyntagen til, at de forurettede ville kunne kræve godtgørelse for tort fra øvrige skadevoldere, må det antages, at Højesteret ikke har taget egentlig stilling til de forurettedes anbringender om solidarisk hæftelse.

Da Højesteret imidlertid atter tog stilling til spørgsmålet om godtgørelse for tort i Umbrella-sagskomplekset i U 2020.3922 H, hvor Højesteret i bund og grund stoppede rækken af sager om tilkendelse af godtgørelse for tort til de forurettede, påpegedes det i præmisserne, at »Højesteret er opmærksom på, at konsekvensen af afgørelsen er, at der også i andre sager vil være personer, der ikke skal betale godtgørelse for tort, selvom de har krænket [F1's] og [F2's] ære og person. Dette kan gælde, selv om disse personer f.eks. har delt videoerne i videre omfang end de personer, der allerede er pålagt at betale. I mangel af en særlig godtgørelsesordning for sager som de foreliggende må sådanne tilfældige forskelle imidlertid anses for uundgåelige. Det bemærkes i den forbindelse, at godtgørelse for tort ikke er en strafferetlig sanktion, men en godtgørelse for krænkelse af ære og person, og at fortsat udbredelse af videoerne vil være strafbar som hidtil«. Det fremgår indirekte af dette uddrag fra Højesterets præmisser, at Højesteret har været opmærksom på, at standsningen af rækken af sager om tilkendelse af godtgørelse for tort til de forurettede ville medføre en skævdeling skadevolderne imellem i forhold til spørgsmålet om tilkendelse af godtgørelse for tort, idet alene nogle af skadevolderne ville blive pålagt at betale godtgørelse for tort, mens andre ville gå fri herfor. Dette ses imidlertid af Højesteret retfærdiggjort ved, at øvrige skadevoldere ikke går fri for straf, da de strafferetlige sanktioner fortsat opretholdes for de tiltalte, der ikke bliver dømt til at betale godtgørelse for tort til de forurettede.

Højesterets indirekte bemærkninger i præmisserne i U 2020.3922 H om problematikken vedrørende solidarisk hæftelse medvirker imidlertid ikke til en videre afklaring af, hvordan problematikken bør løses. Dog må Højesterets bemærkning om mangel på en særlig godtgørelsesordning tolkes som en opfordring til, at en sådan godtgørelsesordning for digitale sexkrænkelser udvikles. Dette underbygges endvidere af, at højesteretsdommer Jens Peter Christensen, der deltog ved afsigelsen af højesteretsdommene i U 2019.1232 H og i U 2020.3922 H, har udtalt, at »[...] de gældende regler om tortgodtgørelse ikke rigtig passer på Umbrella-sagerne, hvor de samme videoer spredes af mange personer og ikke kun af én person eller af nogle få personer«. ⁸¹ Det må således på baggrund heraf antages, at man ved en godtgørelsesordning, hvor der tages højde for sager, hvor der sker en omfangsrig videredeling af det krænkende materiale, som tilfældet var i Umbrella-sagskomplekset, vil kunne imødekomme den ovenfor nævnte skævdeling skadevolderne imellem. Behovet for sådanne regler underbygges endvidere af, at Frederic Møller Tauber har påpeget, at en regresret skadevolderne imellem vil »[...] være forbundet med vanskeligheder, pga. det store (ofte ukendte) antal skadevoldere og den omstændighed, at den samlede krænkelse ikke er opgjort til et egentligt beløb. Der skal således rettes et meget lille regreskrav mod et stort antal forskellige skadevoldere«. ⁸²

⁷⁹ Ibid. (1247)

⁸⁰ Ibid. (1243)

⁸¹ Jyllands-Posten 13/9-2020

⁸² Juristen, s. 87

Forløbet i Umbrella-sagskomplekset belyser således problematikken vedrørende solidarisk hæftelse, som i høj grad må anses som et særligt kendetegn for de digitale sexkrænkelser, hvor der sker en omfangsrig videreleding, idet der netop i denne sagstype som følge af omfanget af delinger og videreledinger er mange skadevoldere. Imidlertid må det på baggrund af det ovenstående konkluderes, at problematikken vedrørende solidarisk hæftelse i sager om digitale sexkrænkelser er uafklaret.

5.2.2.2. Øvrig praksis

Betydningen af omfanget af delingerne i sager om digitale sexkrænkelser ses også tematiseret i afgørelsen gengivet i TfK 2018.424 Ø, hvor den tiltalte under anvendelse af falske profiler på internettet udgav sig for at være på alder med de mindreårige forurettede, hvorved han blandt andet vildledte en række af de forurettede til på Skype at vise sig i seksuelle situationer, som blev optaget af den tiltalte og delt i et børnepornonetværk. Den tiltalte havde produceret 208 videoer med børnepornografisk materiale, hvoraf der skete deling af 11 videoer til 10 forskellige personer.

Ved byrettens dom, hvor spørgsmålet om godtgørelse for tort til de forurettede blev behandlet, blev godtgørelsesniveauet af byretten fastsat således, at minimumsgodtgørelsen i sagen var 5.000 kr. for blufærdighedskrænkelserne. Der skete dog forhøjelse heraf til 10.000 kr. i de tilfælde, hvor de forurettede endvidere var blevet optaget. Det fremgår af byrettens præmisser, at det i forbindelse med fastsættelsen af godtgørelsesniveauet i sagen blandt andet blev tillagt vægt i skærpende retning, at der var sket deling af det materiale, som den tiltalte selv havde produceret. Der blev således ved tilkendelsen og udmålingen taget højde for antallet af delinger og antallet af personer, til hvem der var sket deling, herunder blandt andet også at der var tale om ukendte personer, som tiltalte alene havde kendskab til gennem internetgrupper om børneporno.

I forbindelse med spørgsmålet om omfanget af delingerne må endvidere afgørelsen gengivet i TfK 2018.575/2 fremhæves. I sagen havde to skadevoldere på en telefon optaget en video af deres samleje med den forurettede. En række personer fik efterfølgende forevist videoen, som blev delt på Snapchat og Facebook Messenger. Byrettens dom, der for så vidt angår spørgsmålet om godtgørelse for tort blev stadfæstet af Vestre Landsret, giver ikke et utvetydigt svar på, hvad der ligger til grund for byrettens tilkendelse af godtgørelse for tort til den forurettede på 20.000 kr. Imidlertid lagde byretten i forbindelse med straffastsættelsen vægt på den deling, der var sket i sagen, herunder forevisningen af videoen samt delingen af samme, og det må antages, at det også er disse forhold, der er tillagt betydning i forbindelse med spørgsmålet om godtgørelse for tort.

Afgørelserne gengivet i TfK 2018.424 Ø og TfK 2018.575/2 V understøtter det ovenfor vedrørende Umbrella-sagskomplekset anførte angående betydningen af omfanget af delingerne og dermed udbredelsen af materialet, da det særligt i TfK 2018.424 Ø utvetydigt angives, at antallet af delinger og antallet af personer, til hvem der er sket deling, skal tillægges vægt ved tilkendelsen og udmålingen af godtgørelse for tort.

5.2.2.3. Delkonklusion

Af den i det foregående gennemgåede praksis fra Umbrella-sagskomplekset samt TfK 2018.424 Ø og TfK 2018.575/2 V kan det udledes, at omfanget af delingerne har en væsentlig betydning i forbindelse med spørgsmålene om tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort ved digitale sexkrænkelser.

Situationen i Umbrella-sagskomplekset adskiller sig fra situationerne i TfK 2018.424 Ø og TfK 2018.575/2 V derved, at der i Umbrella-sagskomplekset måtte tages højde for, at der var en lang række af skadevoldere, mens der i TfK 2018.424 Ø og TfK 2018.575/2 V alene var henholdsvis en og to skadevoldere. Trods denne væsentlige forskel er afgørelserne sammenlignelige, idet omfanget af delingerne i alle tilfælde tillægges vægt. Det kan således om omfanget af delingerne udledes, at

der både ved tilkendelsen og udmålingen lægges betydelig vægt på antallet af delinger, antallet af personer, til hvem der er sket deling, samt længden af den periode hvor delingerne er sket.

Betingelserne for udmåling må dog i forbindelse med spørgsmålet om omfanget af delingerne på baggrund af den udvalgte praksis fra Umbrella-sagskomplekset udvides i tilfælde, hvor der er tale om videredeling i stort omfang, således at der er flere skadevoldere. Udvidelsen ligger deri, at der på baggrund af en mangel af en særlig godtgørelsesordning tilpasset disse tilfælde, der tager højde for antallet af skadevoldere og fordelingen af godtgørelsespligten skadevolderne imellem, må ske udmåling under hensyntagen til, at de forurettede kan opnå godtgørelse hos en lang række skadevoldere.

5.2.3. Materialets fortsatte tilstedeværelse på internettet

5.2.3.1. Umbrella-sagskomplekset

Problematikken angående uvisheden hos de forurettede om, hvorvidt det delte materiale fortsat er tilstedeværende på internettet, har også været et tema i forbindelse med de i afsnit 5.2.2.1. gennemgåede sager fra Umbrella-sagskomplekset. Under sagen for Højesteret i U 2019.1232 H gjorde F1 således til støtte for påstanden om godtgørelse for tort gældende, at der var sket en omfattende deling af materialet på de sociale medier, samt at det stort set var umuligt at få materialet fjernet, hvorfor frygten for en ny deling altid ville forfølge F1. F2 gjorde ligeledes gældende, at videoerne var spredt til hele landet og fortsat florerede på internettet, fordi det ikke var muligt at slette dem eller hindre yderligere videredeling.⁸³ I præmisserne udtalte Højesteret da også om de forurettedes frygt som følge af delingerne, at der var tale om *»en frygt, som det næppe vil være muligt at eliminere helt på grund af den meget store spredning af de krænkende videoer, som har fundet sted«*.⁸⁴ Dette uddrag af Højesterets præmisser må tolkes således, at Højesteret i forbindelse med spørgsmålet om tilkendelse af godtgørelse for tort tillagde problematikken angående uvisheden om den fortsatte tilstedeværelse af materialet på internettet vægt.

Under sagen for Højesteret i U 2020.3922 H gjorde F1 atter gældende, at *»[...] hun skal leve med, at videoerne formentlig altid vil findes på internettet«*. Som bekendt tilkendte Højesteret i denne sag imidlertid ikke de forurettede godtgørelse for tort med henvisning til, at de allerede modtagne godtgørelsesbeløb var tilstrækkelig compensation for den samlede tort. Højesteret tog ikke herved direkte stilling til anbringendet om den fortsatte tilstedeværelse af materialet. Med henvisning til, at Højesteret i U 2019.1232 H som ovenfor anført tillagde problematikken om uvisheden om fortsat tilstedeværelse af materialet vægt, må Højesterets afgørelse i U 2020.3922 H imidlertid tolkes således, at problematikken netop indgik som et væsentligt moment i vurderingen af godtgørelsesspørgsmålet i de forudgående sager og derfor også i den aktuelle sag, selvom udfaldet af denne blev et andet end de forudgående sager.

5.2.3.2. Øvrig praksis

Spørgsmålet om fortsat tilstedeværelse af materialet ses imidlertid ikke alene problematiseret i Umbrella-sagskomplekset, men derimod generelt i praksis vedrørende digitale sexkrænkelser. I denne forbindelse må særligt afgørelsen gengivet i U 2018.567 V fremhæves. I sagen havde den tiltalte optaget en Snapchat-video af de forurettede, mens de havde samleje på et toilet. Videoen blev uploadet til den tiltaltes My Story, således at den tiltaltes vennekreds på Snapchat, der omfattede 100-150 personer, kunne se videoen. På baggrund af denne deling påstod de forurettede tilkendelse af 30.000 kr. i godtgørelse for tort. Ankesagen for landsretten angik kun det strafferetlige aspekt, hvorfor alene byrettens dom er af interesse. Byretten udtalte vedrørende spørgsmålet om godtgørelse for tort, *»[...] at den krænkelse, som de forurettede har været udsat for, herunder at videoen og billeder herfra fortsat*

⁸³ U 2019.1232 H (1243)

⁸⁴ Ibid. (1246)

florerer i deres omgangskreds, at de ikke ved, hvem der er eller kommer i besiddelse af videoen, ligesom de aldrig med sikkerhed kan vide, at videoen ikke ligger på nettet, har en sådan karakter, at de hver er berettiget til en erstatning for tort på 20.000 kr.» Det ses således tillagt særlig vægt i forbindelse med spørgsmålet om tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort til de forurettede i denne sag, at der ikke alene er uvished om den fortsatte tilstedeværelse af materialet på internettet, men samtidig også et egentligt kendskab til den fortsatte tilstedeværelse heraf.

Et sådant kendskab til den fortsatte tilstedeværelse af materialet ses ligeledes tillagt vægt i Højesterets dom gengivet i U 2015.2561 H, hvor den tiltalte havde downloadet billeder af en række piger fra deres Facebookprofiler, som han havde uploadet til en hjemmeside, hvis formål var, at brugerne kunne manipulere billederne, således at de derefter fremstod utugtige og pornografiske, samt at brugerne kunne få udløsning på billederne og lægge nye billeder heraf på internetsiden. Pigerne blev ved landsrettens dom under hensyn til karakteren og omfanget af krænkelse tilkendt godtgørelse for tort i størrelsesordenen 20.000 kr. Sagen for Højesteret angik alene spørgsmålet om godtgørelse for tort til én af de forurettede piger, som påstod tilkendelse af godtgørelse for tort på 100.000 kr. med henvisning til, at hun var mindreårig samt den grove karakter af billederne af hende. Højesteret fastsatte godtgørelsen til 40.000 kr. ud fra en samlet vurdering, hvor Højesteret blandt andet lagde vægt på, at materialet fortsat kunne findes på internettet, samt at det ikke var muligt at fjerne materialet.

I Østre Landsrets dom gengivet i TfK 2014.641 Ø er betydningen af den fortsatte tilstedeværelse af materialet også behandlet. I sagen havde den tiltalte gjort sig skyldig i via en sexchat at dele links til billeder med seksuelt indhold af den forurettede, som var tiltaltes ekskone. Forurettede påstod tilkendelse af godtgørelse for tort udmålt til minimum 80.000 kr. Af præmisserne i byrettens dom vedrørende spørgsmålet om godtgørelse for tort, som blev tiltrådt af Østre Landsret, fremgår det, at der ved tilkendelsen og udmålingen af godtgørelsen på 20.000 kr. blev lagt vægt på, at den forurettede ikke med sikkerhed kunne vide, at materialet ikke længere var på internettet.

Et yderligere spørgsmål, der kan karakteriseres som en underliggende problemstilling i forbindelse med spørgsmålet om den fortsatte tilstedeværelse af materialet, problematiseres i den i afsnit 5.2.2.2. omtalte afgørelse gengivet i TfK 2018.424 Ø. Det fremgår af byrettens præmisser, »[...] at spredningen af disse videoer således nu er ude af både tiltaltes, og de forurettedes kontrol, samt at de forurettede ikke var slørede og således risikerer genkendelse«. Byretten lagde dermed på samme vis som i den ovenfor gennemgåede praksis vægt på problematikken vedrørende den fortsatte tilstedeværelse af materialet, men kædede samtidig denne problematik sammen med manglende sløring af de forurettede med risiko for genkendelse.

5.2.3.3. Delkonklusion

På baggrund af den gennemgåede praksis kan det herefter fastslås, at der ved tilkendelsen og udmålingen af godtgørelse for tort ved digitale sexkrænkelser lægges særlig vægt på uvished hos de forurettede om, hvorvidt det delte materiale fortsat er tilstedeværende på internettet, ligesom et egentligt kendskab til materialets fortsatte tilstedeværelse uden mulighed for at få det fjernet bliver tillagt vægt.

5.2.4. Øvrige karakteristika

De i afsnit 5.2.2. og 5.2.3. anførte karakteristika udgør ikke en udtømmende opregning af, hvilke forhold der lægges vægt på ved tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort for digitale sexkrænkelser. Det er imidlertid de forhold, der gennemgående ses tillagt særlig vægt, hvorfor disse i nærværende afhandling er udvalgt til en nærmere undersøgelse.

Af øvrige karakteristika kan dog nævnes alderen på den forurettede, herunder om den forurettede var mindreårig,⁸⁵ skadesfølgerne for den forurettede⁸⁶ samt indholdet af det delte materiale⁸⁷.

5.3. Godtgørelsesniveauet

Den i afsnit 5.2. gennemgåede praksis giver grundlag for overvejelser om godtgørelsesniveauet for de digitale sexkrænkelser.

Helt generelt må det indledningsvis påpeges, at den udvalgte praksis om digitale sexkrænkelser vedrører omstændigheder, der ligger forud for revisionerne i 2018, fordi der er sparsom praksis om forhold, der ligger efter revisionerne. Der er således ikke i de gennemgåede afgørelser taget højde for forhøjelserne af godtgørelsesniveauerne for seksuelle krænkelser samt freds- og æreskrænkelser. Derimod må det antages, at der ved udmålingerne er taget hensyn til forhøjelsen af godtgørelsesniveauet i forbindelse med revisionen i 2001, idet der i flere afgørelser tages højde for den på krænkestidspunktet gældende version af EAL § 26, stk. 2.⁸⁸ Det må således om den gennemgåede praksis påpeges, at hvis sagerne havde været omfattet af revisionerne i 2018, måtte godtgørelsesniveauet i henhold til det i afsnit 2.3.3. anførte forventeligt have været forhøjet 1/3 for så vidt angår de seksuelle krænkelser samt forhøjet 3 gange for så vidt angår freds- og æreskrænkelserne. Hertil kommer endvidere, at det som anført i afsnit 4.5. fremover må forventes, at godtgørelsesniveauerne følger den almindelige lønudvikling.

I den gennemgåede praksis om digitale sexkrænkelser, hvor der alene er en eller få skadevoldere, tegner der sig øjensynligt et billede af et godtgørelsesniveau. Det må således fremhæves, at der i den gennemgåede praksis er adskillige sager, hvor de forurettede er blevet tilkendt en godtgørelse på 20.000 kr. Dette er tilfældet i sagerne gengivet i U 2015.2561 H (landsrettens dom), U 2018.567 V, TfK 2014.641 Ø og TfK 2018.575/2 V. Der er imidlertid i den gennemgåede praksis også eksempler på både højere og lavere godtgørelser. I U 2015.2561 H (Højesterets dom) blev den forurettede således tilkendt 40.000 kr., mens der i TfK 2018.424 Ø blev tilkendt godtgørelser mellem 5.000 kr. og 50.000 kr. Da praksis imidlertid i høj grad tyder på, at godtgørelsesniveauet er omkring 20.000 kr., må det antages, at udsvingene er udtryk for formildende eller skærpende omstændigheder i de enkelte sager. Dermed må godtgørelsesniveauet for digitale sexkrænkelser på baggrund af den udvalgte praksis kunne fastsættes til 20.000 kr., hvor der dog må tages forbehold for formildende eller skærpende omstændigheder i den enkelte sag, der henholdsvis kan føre til en lavere eller højere godtgørelse. Hertil kommer, at godtgørelsesniveauet som anført ovenfor må opreguleres i henhold til revisionerne i 2018. Dette stemmer endvidere overens med en godtgørelse på 30.000 kr., som ses tilkendt i nyere praksis.⁸⁹

Som det fremgår af afsnit 5.2.2.1.2. adskiller Umbrella-sagskomplekset sig i høj grad fra øvrig praksis om digitale sexkrænkelser angående godtgørelsesniveauet. Det kan om de enkelte sager i Umbrella-sagskomplekset påpeges, at der er blevet tilkendt en relativt lav godtgørelse sammenholdt med øvrig praksis om digitale sexkrænkelser, mens der i det samlede sagskompleks er tilkendt godtgørelse, der både overstiger niveauet for sædelighedsforbrydelser⁹⁰ og niveauet for øvrige digitale sexkrænkelser. Dermed kan det lidt firkantet siges, at det i de enkelte sager i sagskomplekset ved fastsættelsen af godtgørelsen har været en formildende omstændighed, at der er sket videredeling i stort omfang, idet det har medført, at godtgørelsen er blevet fastsat lavere. Omvendt bærer den samlede godtgørelse i hele sagskomplekset præg af, at det store omfang af delinger har udgjort skærpende

⁸⁵ jf. U 2015.2561 H og TfK 2018.424 Ø

⁸⁶ jf. TfK 2014.641 Ø, U 2015.2561 H, U 2019.1232 H, U 2019.4259 V, U 2020.2311 Ø og U 2020.2319 Ø

⁸⁷ jf. TfK 2018.424 Ø, U 2020.2311 Ø og U 2020.2319 Ø

⁸⁸ Eksempelvis U 2019.1232 H, U 2020.2311 Ø, U 2020.2319 Ø, U 2020.3922 H og U 2015.2561 H

⁸⁹ Se hertil FED 2020.45 Ø

⁹⁰ jf. afsnit 4

omstændigheder. I denne forbindelse må det særligt fremhæves, at den samlede godtgørelse til F1 langt oversteg godtgørelsesniveauet for voldtægter og misbrug af børn, mens F2 modtog en samlet godtgørelse svarende til godtgørelsesniveauet for voldtægter, hvilket som bekendt medførte, at Højesteret i U 2020.3922 H satte en stopper for tilkendelse af godtgørelse til de forurettede i sagskomplekset.

Da Umbrella-sagskomplekset på baggrund af det store omfang af videredeling adskiller sig fra øvrig praksis om digitale sexkrænkelser, og da der endvidere, som det fremgår af afsnit 5.2.2.1.3., er givet udtryk for, at de gældende regler for godtgørelse for tort ikke passer til situationen i Umbrella-sagskomplekset, er der visse betænkeligheder ved at lave generaliseringer om godtgørelsesniveauet for digitale sexkrænkelser ud fra Umbrella-sagskomplekset.

Herefter må en konklusion om det generelle godtgørelsesniveau i sager om digitale sexkrænkelser alene bygges på den øvrige udvalgte praksis, hvorefter godtgørelsesniveauet som anført kan fastsættes til 20.000 kr. med forbehold for formildende eller skærpene omstændigheder i den enkelte sag og med en opregulering i henhold til revisionerne i 2018. Imidlertid udgør Umbrella-komplekset en indikator for, at der i lignende tilfælde af digitale sexkrænkelser, hvor der sker en tilsvarende omfangsrig deling, vil blive tilkendt samlede godtgørelsesbeløb, der langt overstiger godtgørelsesniveauet ved digitale sexkrænkelser, hvor der ikke er sket en sådan omfangsrig deling.

6. Sammenfattende om seksuelle krænkelser

Den ovenstående gennemgang af tilblivelsen af den nuværende EAL § 26 i afsnit 2.3. sammenholdt med gennemgangen af sædelighedsforbrydelser i afsnit 4 og digitale sexkrænkelser i afsnit 5 viser, at der over tid er sket en bemærkelsesværdig udvikling inden for området for seksuelle krænkelser. Overordnet kan denne udvikling beskrives således, at det, der oprindeligt er blevet karakteriseret som seksuelle krænkelser, har været sædelighedsforbrydelser. Imidlertid er der i takt med digitaliseringen tilkommet en ny krænkelsetype i form af digitale sexkrænkelser, som med henvisning til den gennemgåede praksis i afsnit 5 har været særligt tiltagende op igennem 2010'erne. Dette har endvidere medført, at der er sket en parallel udvikling i EAL § 26. Det skal således fremhæves, at bestemmelsen ud over udvidelsen af selve ordlyden er vokset, idet området for seksuelle krænkelser er blevet udvidet i takt med de retningslinjer, som lovgivningsmagten har givet ved revisionerne, og i takt med at digitale sexkrænkelser er blevet inkorporeret i området for seksuelle krænkelser i EAL § 26.

Fællesnævneren for de oprindelige seksuelle krænkelser i form af sædelighedsforbrydelser og de nye digitale sexkrænkelser er den overordnede krænkelsetype af seksuel karakter. Til trods for denne fundamentale lighed adskiller sædelighedsforbrydelserne sig væsentligt fra de digitale sexkrænkelser, herunder både med hensyn til tilkendelses- og udmålingsbetingelserne og godtgørelsesniveauet. Spørgsmålet om tilkendelse problematiseres ikke ved sædelighedsforbrydelser, hvor det som anført i afsnit 4 er forudsat, at der er sket en tilstrækkelig krænkelsetype, når den tiltalte strafferetligt dømmes for den pågældende sædelighedsforbrydelse. Omvendt ses spørgsmålet om tilkendelse nærmere behandlet ved digitale sexkrænkelser, hvor præmisserne hyppigere end ved sædelighedsforbrydelser indeholder drøftelser om, hvorvidt der foreligger en tilstrækkelig krænkelsetype, og således om de generelle tilkendelsesbetingelser er opfyldt. For så vidt angår spørgsmålet om udmåling er der ligeledes en væsentlig forskel. Hvor udmålingen ved sædelighedsforbrydelser som anført i afsnit 4 er karakteriseret ved en standardiseret udmåling inden for det forudsatte godtgørelsesniveau med en begrænset vurdering af den enkelte sags omstændigheder, er udmålingen ved digitale sexkrænkelser som anført i afsnit 5 præget af hensyntagen til sagens særlige omstændigheder, herunder særligt omfanget af delinger samt spørgsmålet om materialets fortsatte tilstedeværelse på internettet.

Endelig må det påpeges, at der ikke kan drages mange paralleller mellem godtgørelsesniveauerne ved sædelighedsforbrydelser og digitale sexkrænkelser. I de tilfælde af digitale sexkrænkelser, hvor der ikke er sket en omfangsrig deling, har godtgørelsesniveauet forud for revisionerne i 2018 været

omkring 20.000 kr., som er mest sammenligneligt med de godtgørelsesniveauer, der i samme periode er blevet tilkendt i sædelighedsforbrydelsessager under formildende omstændigheder. Godtgørelsesniveauet i Umbrella-sagskomplekset, der repræsenterer sager om digitale sexkrænkelser med en omfangsrig deling, har derimod vist sig at kunne overstige godtgørelsesniveauet ved sædelighedsforbrydelser, herunder også sædelighedsforbrydelser under skærpende omstændigheder.

De netop anførte forskelle mellem sædelighedsforbrydelser og digitale sexkrænkelser må antageligt tilskrives det tidsmæssige aspekt. Hvor sædelighedsforbrydelserne har været omfattet af hjemlen til tortgodtgørelse, siden denne fremgik af § 15 i ikrafttrædelsesloven og dermed i lang tid har været genstand for særlig opmærksomhed ved domstolene såvel som hos lovgiver, kan digitale sexkrænkelser karakteriseres som ubetrådt land i den forstand, at der på nuværende tidspunkt hverken er omfattende retspraksis eller retningslinjer herom, som der er ved sædelighedsforbrydelser. Imidlertid må det med henvisning til den tiltagende praksis vedrørende digitale sexkrænkelser anses for sandsynligt, at der fremover vil komme flere sager herom, hvilket forventeligt vil medføre øget fokus på disse, således at der også for digitale sexkrænkelser vil komme retningslinjer for udmålingen på tilsvarende vis som ved sædelighedsforbrydelserne. Frederic Møller Tauber udtaler desangående: »Det er derfor ikke utænkeligt, at man fra lovgivers side vil foretage en ændring af tortgodtgørelsesbestemmelsen med henblik på at undgå, at nogle skadevoldere fritages, mens andre må betale godtgørelse«. ⁹¹ Dette må tolkes således, at han formoder, at lovgiver vil gå skridtet videre og ændre EAL § 26, således at bestemmelsen passer bedre til de nye krænkelsetilfælde ved digitale sexkrænkelser.

7. Konklusion

Formålet med nærværende afhandling har været at undersøge betingelserne for tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort ved seksuelle krænkelser efter EAL § 26. På baggrund heraf er der i afhandlingen blevet foretaget en analyse af udviklingen angående tilkendelse og udmåling af godtgørelse for tort for seksuelle krænkelser, herunder med fokus på hvorvidt udviklingen i retspraksis stemmer overens med den i henhold til revisionerne forudsatte forhøjelse af godtgørelsesniveauet for seksuelle krænkelser.

I forbindelse med godtgørelse for tort efter EAL § 26 gælder der en række generelle betingelser for tilkendelse og udmåling. Det er således et krav for tilkendelse, at der er tale om en retsstridig krænkelser, hvormed der menes en culpøs krænkelser af en vis grovhed. Hvis dette krav er opfyldt, skal skadevolderen som følge af bestemmelsens obligatoriske karakter betale godtgørelse til den forurettede. Vedrørende udmålingen har det, siden hjemlen til tortgodtgørelse fremgik af § 15 i ikrafttrædelsesloven, været forudsat, at godtgørelsens størrelse skal fastsættes under hensyn til krænkelserens grovhed, handlingens beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt. Hertil kommer endvidere, at der ved revisionerne af EAL § 26 er sket en udvidelse af ordlyden, som bidrager til udmålingsbetingelserne for seksuelle krænkelser, herunder at det kan tillægges vægt, at der er sket en forbrydelse i familieforhold, en seksualforbrydelse og freds- og æreskrænkelser, eller at krænkelseren er begået over for en person under 18 år.

Der gælder imidlertid også en række særlige tilkendelses- og udmålingsbetingelser for seksuelle krænkelser. For så vidt angår sædelighedsforbrydelser er spørgsmålet om tilkendelse ikke særskilt behandlet, hvilket må tilskrives det forhold, at der er tale om en strafbar handling, der uden videre må betegnes som retsstridig. Derimod viser praksis, at der ved udmålingen tages højde for karakteren af forbrydelsen, samt at udmåling sker inden for de ved revisionerne forudsatte godtgørelsesniveauer.

Ved digitale sexkrænkelser ses spørgsmålet om tilkendelse i et vist omfang nærmere behandlet, idet der – modsat hvad tilfældet er ved sædelighedsforbrydelser – sker en egentlig vurdering af, om de

⁹¹ Juristen, s. 87

generelle tilkendelsesbetingelser er opfyldt. For så vidt angår udmålingen sker denne ud fra en vurdering af de særlige karakteristika ved digitale sexkrænkelser. Der tages således særlig højde for spørgsmålet om materialets fortsatte tilstedeværelse på internettet og omfanget af delingerne, herunder antallet af delinger, antallet af personer, til hvem der er sket deling, samt længden af den periode hvor delingerne er sket.

Angående godtgørelsesniveauet har den gennemgåede praksis i høj grad båret præg af, at udviklingen i retspraksis stemmer overens med den i henhold til revisionerne forudsatte forhøjelse af godtgørelsesniveauet for seksuelle krænkelser. Dette ses særlig tydeligt ved sædelighedsforbrydelser, hvor udmålingen er karakteriseret ved en standardiseret udmåling inden for de ved revisionerne forudsatte godtgørelsesniveauer. Heroverfor er udmålingen ved digitale sexkrænkelser i højere grad præget af hensyntagen til sagens særlige omstændigheder, men til trods for denne forskel ses de forudsatte forhøjelser også i disse tilfælde fulgt.

I forlængelse af ovennævnte må det endvidere påpeges, at det både angående sædelighedsforbrydelser og digitale sexkrænkelser gælder, at det almindelige lønniveau endnu ikke ses at have påvirket udmålingen, men en efterlevelse heraf må forventes med henvisning til, at lovgiver ved revisionerne i 2018 har givet domstolene hjemmel hertil.

8. Litteratur- og forkortelsesliste m.v.

8.1. Litteratur

8.1.1. Bøger

<i>Baade og Pramming</i>	Nanna Baade og Mads Krøger Pramming
Lærebog i personskadeerstatning
1. udgave, 1. oplag
Karnov Group
København
2017
<i>Bertholdt m.fl.</i>	Frank Bertholdt, Morten Erritzøe Christensen og Christina Neugebauer
Personskadehåndbogen
1. udgave, 2. oplag
Forsikringshøjskolens Forlag
u.s.
2001
<i>Evald og Schaumburg-Müller</i>	Jens Evald og Sten Schaumburg-Müller
Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære
1. udgave, 2. oplag
Jurist- og Økonomforbundets Forlag
København
2004
<i>Gomard og Wad</i>	Bernhard Gomard og Ditlev Wad
Erstatning og godtgørelse efter erstatningsansvarsloven og voldsofferloven
G. E. C. Gads Forlag

- København
1986
- Jørgensen og Nørgaard* Stig Jørgensen og Jørgen Nørgaard
Erstatningsret
3. udgave
Juristforbundets Forlag
København
1976
- Kruse* Anders Vinding Kruse
Erstatningsretten (II del: Fællesregler om erstatningsansvar)
1. udgave
Juristforbundets Forlag
København
1965
- von Eyben* Bo von Eyben
Personskadeserstatning
1. udgave, 1. oplag
Karnov Group
København
2018
- von Eyben og Isager* Bo von Eyben og Helle Isager
Lærebog i erstatningsret
9. udgave, 1. oplag
Djøf Forlag
u.s.
2019
- Møller m.fl.* Jens Møller, Michael S. Wiisbye og Karsten Høj
Erstatningsansvarsloven med kommentarer
7. udgave, 1. oplag
Jurist- og Økonomforbundets Forlag
København
2020

8.1.2. Tidsskrifter, artikler m.v.

- Juristen* Artikel: "Tortgodtgørelse ved digitale sexkrænkelser"
af Frederic Møller Tauber
Tidsskriftet Juristen
Årgang 2021, nr. 2
s. 79-87
- Jyllands-Posten* Artikel: "Hvorfor smækkede Højesteret kassen i?"
13/9-2020 af Jens Peter Christensen
Jyllands-Posten

13. september 2020

Jyllands-Posten
3/11-2020

Artikel: "MeToo-debat vil få »kæmpe historisk betydning«"
af Benjamin Lillelund og Ida Sejersdal Dreier
Jyllands-Posten
3. november 2020

NTfK

Artikel: "Børn og unges deling af digitale billeder og film"
af Nikolaj Sivan Holst
Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab
Årgang 105, nr. 2 (2018)
s. 154-169

Samfundsøkonomen

Artikel: "Mænds reaktioner på #MeToo-bevægelsen i Danmark"
af Kenneth Reinicke
Tidsskriftet Samfundsøkonomen
Årgang 2020, nr. 1
s. 54-60

8.2. Lovgivning, forarbejder etc.

8.2.1. Love og ændringslove

EAL

Lovbekendtgørelse 2018-08-24 nr. 1070 om erstatningsansvar som ændret ved lov 2018-12-27 nr. 1719, lov 2020-12-29 nr. 2200 og lov 2021-02-27 nr. 290

Lov nr. 89/1972
(ikrafttrædelsesloven)

Lov 1972-03-29 nr. 89 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., af lov om rettens pleje og af lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse.

Lov nr. 463/2001

Lov 2001-06-07 nr. 463 om ændring af lov om erstatningsansvar, lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og lov om afgift af ansvarsforsikringer for motorkøretøjer m.v.

Lov nr. 140/2018
(den første revision
i 2018)

Lov 2018-02-28 nr. 140 om ændring af straffeloven, lov om forældelse af fordringer, lov om erstatningsansvar og lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser

Lov nr. 1719/2018
(den anden revision
i 2018)

Lov 2018-12-27 nr. 1719 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om erstatningsansvar og medieansvarsloven

Lov nr. 228/1984

Lov 1984-05-23 nr. 228 om erstatningsansvar

STRFL

Lovbekendtgørelse 2020-11-17 nr. 1650 Straffeloven som ændret ved lov 2020-12-08 nr. 1832, lov 2020-12-29 nr. 2208, lov 2021-02-15 nr. 207, lov 2021-02-27 nr. 290, lov 2021-03-13 nr. 415 og lov 2021-04-26 nr. 709

8.2.2. Forarbejder: Betænkninger, lovforslag etc.

<i>Betænkning nr. 601/1971</i>	Betænkning nr. 601/1971 (Straffelovrådets betænkning om privatlivets fred)
<i>Betænkning nr. 1102/1987</i>	Betænkning nr. 1102/1987 (Betænkning om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager: Afgivet af et udvalg nedsat af Justitsministeriet den 6. juni 1983)
<i>Betænkning nr. 1383/2000</i>	Betænkning nr. 1383/2000 (Revision af erstatningsansvarsloven m.v.: Betænkning afgivet af Justitsministeriets arbejdsgruppe vedrørende revision af erstatningsansvarsloven m.v.)
<i>FT 1971-72, tillæg A</i>	FT 1971-72, tillæg A, sp. 545-600 (Forslag til Lov om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., af lov om rettens pleje og af lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse)
<i>FT 1983-84 (2. samling), tillæg A</i>	FT 1983-84 (2. samling), tillæg A, sp. 47-126 (Forslag til Lov om erstatningsansvar)
<i>FT 2007-18, tillæg A, L 31 (lovforslag)</i>	Lovforslag som fremsat: FT 2017-18, tillæg A, L 31 (lovforslag) (Forslag til lov om ændring af straffeloven, lov om forældelse af fordringer, lov om erstatningsansvar og lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser)
<i>FT 2018-19, 1. samling, tillæg A, L 20 (lovforslag)</i>	Lovforslag som fremsat: FT 2018-19, 1. samling, tillæg A, L 20 (lovforslag) (Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, erstatningsansvarsloven og medieansvarsloven)

8.3. Afgørelsesregister

8.3.1. UfR (Ugeskrift for Retsvæsen)

U 2003.2456 Ø

U 2004.2839 Ø

U 2011.2775 V

U 2012.2297 H

U 2015.2561 H

U 2018.567 V

U 2019.1232 H

U 2019.4098 H

U 2019.4259 V

U 2019.4283 Ø

U 2020.1615 H

U 2020.1796 V

U 2020.1879 H

U 2020.2311 Ø

U 2020.2319 Ø

U 2020.3922 H

8.3.2. FED (Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling)

FED 2003.1219 Ø

FED 2003.1331 Ø

FED 2003.1468 Ø

FED 2003.2941 Ø

FED 2003.3014 Ø

FED 2004.1106 Ø

FED 2006.303 Ø

FED 2008.170 Ø

FED 2015.161 Ø

FED 2017.89 Ø

FED 2020.45 Ø

FED 2020.66 V

FED 2020.72 Ø

FED 2020.73 Ø

FED 2020.96 Ø

8.3.3. TfK (Tidsskrift for Kriminalret)

TfK 2012.908 V

TfK 2014.641 Ø

TfK 2015.1100 Ø

TfK 2018.424 Ø

TfK 2018.575/2 V

TfK 2019.1055 V

TfK 2020.33 V

TfK 2020.330/2 V

TfK 2020.450/2 V

TfK 2020.709/3 Ø

TfK 2020.985 V

TfK 2020.1074/2 V

TfK 2020.1154 V

TfK 2021.16/2 Ø

TfK 2021.332 V

TfK 2021.346 Ø

8.3.4. Erstatningsnævnets praksis

N.j.nr. 18-520-02625 Erstatningsnævnets Årsberetning 2018 (s. 48)

N.j.nr. 19-520-05120 Erstatningsnævnets Årsberetning 2019 (s. 51)

8.4 Øvrige forkortelser

ca. cirka

etc. et cetera

f. (og) følgende

f.eks. for eksempel

ff. (og) flere følgende

H Højesteret

<i>jf.</i>	jævnfør
<i>kr.</i>	kroner
<i>nr.</i>	nummer
<i>pkt.</i>	punktum
<i>pr.</i>	per
<i>s.</i>	side
<i>sp.</i>	spalte
<i>stk.</i>	stykke
<i>U</i>	Ugeskrift for Retsvæsen
<i>u.s.</i>	uden sted
<i>V</i>	Vestre Landsret
<i>Ø</i>	Østre Landsret